Tartu ja Lõuna-Eesti kultuurivaldkonna uuring 2025

Tellija: Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond
Koostöös: Sihtasutus Tartu 2024
Teostaja: Creativity Lab OÜ
Autor: Ragnar Siil
Avaldatud: juuni 2025
ISBN 978-9916-4-2914-3 (pdf)

1. Sissejuhatus

Tartu ja Lõuna-Eesti kultuurivaldkonna uuring viidi läbi Tartu linna kultuuriosakonna ja Sihtasutus Tartu 2024 koostöös. Küsitluse eesmärk oli saada väärtuslikku sisendit kultuurikorralduse arendamiseks Tartu linnas ja kogu Lõuna-Eestis. Uuring annab hea võimaluse hinnata kultuurielu hetkeseisu piirkonnas, Euroopa kultuuripealinna mõjusid ning toetada kultuurivaldkonna eest seismist kriiside ja eelarvekärbete tingimustes.

Uuring oli suunatud Tartu linnas ja Lõuna-Eestis tegutsevatele kultuurivaldkonna spetsialistidele, sh nii loomeinimestele, kultuuripärandiga seotud spetsialistidele, kultuurisündmuste korraldajatele, õpetajatele ja juhendajatele, loomeettevõtjatele, kultuuriametnikele ning teistes valdkondades kultuuriga tegelevatele inimestele. Kultuuriuuring oli anonüümne, kogutud andmeid on kasutatud ainult isikustamata kujul. Uuringutulemused on esitatud sellisel üldistustasemel, mis ei võimalda vastuste kokku viimist konkreetsete isikutega.

Uuringu ettevalmistamisel ja raporti koostamisel oli partneriks kultuuripoliitika ja loomemajanduse mõttekoda Creativity Lab. Uuringu raporti koostamisel on kasutatud ChatGPT 4.0 rakendust osalejate vabas vormis tehtud ettepanekute ja soovituste analüüsimisel.

Uuringu läbiviijad soovivad tänada kõiki küsitluses osalejaid, samuti kõiki omavalitsuste kultuuritöötajaid, Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna ja Sihtasutus Tartu 2024 meeskonda ning maakondlike arenduskeskuste ja omavalitsusliitude kultuurispetsialiste, tänu kellele jõudis info uuringu kohta väga paljude inimesteni. Vastajad hindasid küsimustiku täitmise lihtsust 5-pallisel skaalal keskmise hindega 4,1. Täname soovituste ja ettepanekute eest, kuidas uuringut tulevikus veelgi paremaks ja kasutajasõbralikumaks muuta. Suur aitäh!

2. Kümme olulist tähepanekut kultuuriuuringu tulemuste kohta

Tartu ja Lõuna-Eesti kultuuriuuring 2025 annab põhjaliku ülevaate piirkonna kultuurivaldkonna hetkeseisust, arenguvõimalustest ja kitsaskohtadest kultuuritegijate vaatenurgast. Uuringus osales 782 vastajat. Tulemused toovad esile üldise rahulolu kultuurielu hetkeseisuga, kuid samal ajal ka süveneva mure töötingimuste, järelkasvu ja läbipõlemise pärast. Eraldi tähelepanu all olid kultuuriinfo levik, rahvusvaheline koostöö, Euroopa kultuuripealinna mõju, keskkonnahoidlikkus ja ligipääsetavus. Need on valdkonnad, kus arengupotentsiaal on suur, kuid teadlikkus ja praktika sageli veel ebaühtlased. Alljärgnevalt on esitatud kümme olulisemat järeldust, mis kujundavad lähiaastate arutelusid ja otsuseid Tartu ja kogu Lõuna-Eesti kultuurivaldkonna kujundamisel.

1. Kultuuritegijad hindavad kohalikku kultuurielu positiivselt

Tartu ja Lõuna-Eesti kultuurivaldkonna esindajad on üldjoontes rahul kultuurielu hetkeseisuga omavalitsustes. Keskmine hinnang jääb 10-pallisel skaalal Tartu linnas 7,0 ja Lõuna-Eestis kokku 6,8 punkti juurde. Kõrgeimaid hinnanguid anti Kastre, Võru ja Peipsiääre valdadele, samuti Võru linnale ja Otepääle. Kõrgeima tulemuse saavutanud Kastre valla keskmine tulemus oli 25 vastaja hinnangul lausa 7,88 punkti. Madalaima rahulolu hinnangu said Põltsamaa vald, Kanepi vald, Jõgeva vald, Rõuge vald ja Valga vald. Siiski jäi ka kõige kriitilisem tulemus skaala keskmisest ülespoole, kui Põltsamaa vallas hindasid 10 vastajat hetkeolukorda skooriga 5,3.

2. Rahulolu kultuurieluga sõltub vanusest ja rollist kultuuriväljal

Kultuurielu hinnangud varieeruvad sihtgruppide lõikes. Alla 50-aastased vastajad on keskmiselt kriitilisemad kui vanemad vastajad, viidates võimalikele põlvkondlikele erinevustele ootustes ja kogemustes. Veelgi suuremad on erinevused sektori- ja rollipõhiselt. Avaliku sektori töötajad hindavad kultuurielu märgatavalt kõrgemalt kui erasektoris tegutsejad, kusjuures kõige kriitilisem on ainult erasektoris tegutsevate inimeste hinnang, jäädes ligikaudu ühe punkti võrra allapoole keskmisest tulemusest. Kõige rahulolevam sihtrühm on kultuuriametnikud, sealhulgas need, kes täidavad seda rolli muude tegevuste kõrval. Neile järgneb laiemalt avaliku sektori töötajaskond. Kõige madalam hinnang tuli loovisikutelt, sh neilt, kes tegutsevad loovisikuna osalise koormusega. Nende ja kultuuriametnike hinnangute vahe on rohkem kui üks punkt.

3. Kultuurielu tulevikuväljavaated ei tekita suurt optimismi

Erinevalt hetkeolukorra hinnangutest on Tartu ja Lõuna-Eesti kultuuritegijad tulevikuväljavaadete suhtes selgelt ettevaatlikumad. Küsimusele, kas kultuurivaldkonna olukord muutub lähiaastatel pigem paremaks või halvemaks, vastati keskmise hindega 5,5 punkti (Tartu linnas 5,4) 10-pallisel skaalal. Kõige sagedamini märgiti Lõuna-Eestis täpselt keskmist hinnangut 5 (20% vastajatest), Tartu linnas aga allapoole keskmist ehk 4 punkti (21% vastajatest), viidates üldisele ebakindlusele. Kuigi mitmes omavalitsuses kattuvad hetkeolukorra ja tulevikuhinnangud, esineb ka olulisi erandeid. Näiteks Rõuge ja Kanepi vald paistavad silma mõlemas kategoorias madalate hinnangutega, samas kui Jõgeva ja Põltsamaa vallas nähakse tulevikku optimistlikumalt kui hetkeolukorda. Kõige lootusrikkamad on kultuuritegijad Peipsiääre, Kastre ja Nõo vallas. Tartu linna kultuuritegijad on võrreldes teiste piirkondadega tuleviku suhtes pigem pessimistlikumalt meelestatud.

4. Suurimad murekohad on madal palk ja järelkasvu puudus

Kultuuritegijad tunnevad kõige suuremat rahulolematust kahe keskse teema suhtes: töö õiglase tasustamise ja järelkasvu tagamise osas. Ligi 77% vastajatest ei nõustunud väitega, et kultuurivaldkonnas on tagatud õiglane töötasu, tehes sellest ühe kriitilisema hinnangu kogu uuringus. Samuti nähakse tõsist probleemi uue põlvkonna kultuuritegijate järelkasvus – muret tekitab nii noorte huvi kui ka võimaluste vähesus. Ka avatud ettepanekutes toodi töötasu ja rahastuse teema esile kõige sagedamini. Rõhutati vajadust konkurentsivõimeliste palkade järele, kultuuritöötajate väärtustamist ja piisavat, stabiilset rahastust kogu valdkonnale. Korduvalt mainiti vajadust liikuda projektipõhisuselt mitmeaastaste lepingute ja tegevustoetuste suunas, samuti juhendajate ja kollektiivide toetamiseks mõeldud stipendiumide vajadust.

5. Tööalane läbipõlemine on tõsine ja laialt levinud probleem

Esmakordselt Lõuna-Eesti kultuuriuuringu ajaloos uuriti kultuuritegijate tööalase läbipõlemise kogemusi. Tervelt 46% vastajatest teatas, et on viimase kahe aasta jooksul kogenud tööga seotud läbipõlemist, Tartu linnas on see näitaja veelgi kõrgem (54%). WHO määratluse kohaselt väljendub läbipõlemine emotsionaalses kurnatuses, tööga võõrdumises ning vähenenud tegutsemisvõimes. Läbipõlemist esineb rohkem täiskoormusega kultuurivaldkonnas tegutsevate inimeste hulgas (52%), võrreldes osalise koormusega tegutsejatega (40%). Samuti kogevad seda sagedamini mehed ning need, kes saavad oma töö eest tasu (48%), võrreldes tasustamata tegevustega tegelejatega (41%). Maakonniti ilmnevad märkimisväärsed erinevused. Enim on läbipõlemist on kogenud Tartu ja Viljandi linna kultuuritegijad, samas kui Jõgevamaa, Valgamaa ja Tartumaa (v.a Tartu linn) vastajate seas on läbipõlemise esinemissagedus oluliselt väiksem.

6. Kultuuriinfo vahendamise praktika vajab ümbermõtestamist

Kultuuriaken ei ole saavutanud sihtrühma seas piisavat kasutusaktiivsust. 28% vastajatest ei ole seda viimase aasta jooksul kordagi kasutanud ja 57% kas ei kasuta seda üldse või teeb seda väga harva. Ainult 15% vastajatest kuuluvad sagedaste kasutajate hulka, Tartu linnas on vastav näitaja veidi kõrgem (22%). Ainult 20% vastajatest pidas Kultuuriakent oma peamiseks infoallikaks kultuurisündmuste leidmisel. Infot on Kultuuriaknasse viimase kahe aasta jooksul sisestanud 32% vastajatest, Tartu linnas 41%. Suurem osa vastajatest peab platvormi kasutajasõbralikuks, kuid see ei vähenda infoedastuse koormust ega asenda muid turunduskanaleid. Avatud ettepanekutes toodi välja rida sisulisi arendusvajadusi, sealhulgas platvormi lihtsustamine, parem integreeritus teiste keskkondadega (Facebook, Piletilevi, Puhka Eestis), tugevam kohalik ja maakondlik nähtavus ning kasutajate jaoks parem otsingufunktsionaalsus. Vajatakse mitmekeelseid profiile, automaatseid teavitusi, paremat kalendrisünkroniseerimist ning tuge video- ja hübriidüritustele.

7. Rahvusvahelistumise toetamine vajab suuremat tähelepanu

Võrreldes 2022. aastaga on näha küll positiivseid trende, kuid rahvusvaheline koostöö ja võrgustumine ei ole ka praegu Lõuna-Eesti kultuurivaldkonnas piisavalt levinud. 21% vastajatest kuulub mõnda rahvusvahelisse organisatsiooni või võrgustikku, samas kui Tartu linnas on see osakaal oluliselt kõrgem – 37%. Viimase viie aasta jooksul on 33% kõigist vastajatest osalenud rahvusvahelises projektis, neist 12% juhi või koordinaatori rollis. Tartu kultuuritegijad on selles osas teistest aktiivsemad, rahvusvahelistes projektides on osalenud 48% ning 20% on neid juhtinud. Samas vaid 16% kõigist vastajatest (Tartus 19%) leidis, et Euroopa kultuuripealinna tiitel on nende rahvusvahelist tegevust oluliselt mõjutanud. Rahvusvahelise koostöö arendamist takistavad mitmed probleemid, mis on seotud ressursside nappuse, keele- ja kultuuribarjääride, liigse bürokraatia, kontaktide vähesuse ning motivatsioonipuudusega. Tugevamad tugistruktuurid, paremad rahastusmehhanismid ja teavitustöö võiksid aidata avada rohkem võimalusi piirkonna kultuuritegijatele rahvusvahelisel areenil.

8. Tagasiside Euroopa kultuuripealinnale on mitmetahuline

Kultuuritegijate hinnangud Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 elluviimisele on ühtaegu tunnustavad ja kriitilised. Üldhinnang oli keskmiselt 6,3 punkti, Tartu linna vastajate seas aga madalam (5,9%). Kõige enam hinnati positiivselt programmi mitmekesisust (76%), info kättesaadavust (74%) ja programmi kvaliteeti (69%). Kultuuripealinna mõju hinnati Lõuna-Eesti kultuurielule üldjoontes positiivseks: 73% vastajatest leidis, et see avaldas kasulikku mõju piirkonnale, 66% hindas, et see tõstis Tartu ja Lõuna-Eesti tuntust rahvusvaheliselt ning 63% tõdes, et see tõi neile rohkem külastajaid. Tartu linna vastajad rõhutasid eriti mõju oma omavalitsusele (72%) ja turismi elavdamisele (66%). Samas tõid vähem kui pooled vastajad välja pikaajalist mõju (44%) või kultuuritegijate ja kogukondade piisavat kaasamist (55%). Eriti madalaks jäi mõju isiklikule professionaalsele arengule – ainult 43% vastajatest leidis, et said uusi ideid või inspiratsiooni, 33% hindas, et nende oskused ja teadmised kasvasid, ning kõigest 16% leidsid, et nende tegevus muutus rahvusvahelisemaks. Vastajate kommentaarides toodi positiivsena esile sündmuste rohkust, kultuurilist mitmekesisust, loomevabadust, noorte ja kogukondade kaasamist ning keskkonnateemade esile tõusu. Kriitilisemad märkused puudutasid fookuse hägustumist, kohalikule kultuurile vähese tähelepanu pööramist, kaasamisprotsessi keerukust, ebapiisavat tuge kohalikele tegijatele ja muret programmide jätkusuutlikkuse üle.

9. Keskkonnahoidlik kultuurikorraldus on jätkuvalt polariseeriv teema

Enamik vastajatest hindas oma keskkonnateadlikkust kõrgeks. Nii Lõuna-Eestis kokku kui ka Tartu linnas märkis 80% vastanutest, et nende teadlikkus on väga hea või pigem hea. Samuti näitab enesehinnang, et keskkonnahoidlikke põhimõtteid rakendatakse kultuurikorralduses ulatuslikult. Siiski viitavad mitmed tulemused ja kommentaarid sellele, et teema on jätkuvalt vastuoluline. Kõige madalama hinnangu sai täistaimse toidu pakkumine. Lõuna-Eestis pakkus seda alati või sageli vaid 27% vastajatest, Tartu linnas 40%. Juhendiga on reaalselt tutvunud vaid 31% kõigist vastajatest, Tartu linnas 40%. Rakendajaid on vastavalt 24% ja 35%. Vabades kommentaarides peegeldus tugev polariseeritus. Osa vastajaid peab keskkonnahoidlikkust loomulikuks ja vajalikuks suunaks, millele tuleb senisest enam tähelepanu pöörata. Samas nähti keskkonnateemasid sageli kõrvalise, kunstliku või isegi ideoloogiliselt laetud kohustusena. Toodi esile probleeme, nagu kõrged kulud korduvkasutatavate nõude puhul, keerukad juhised ja teostamatud nõuded, samuti tarbijate vähene valmisolek muudatusteks.

10. Ligipääsu kultuurile peetakse väga oluliseks

Ligipääsetavus kultuurisündmustel on Lõuna-Eesti kultuurivaldkonnas üldiselt teadvustatud teema. Pool vastajatest (51%) on teadlik Tartu linna ja SA Tartu 2024 koostatud abimaterjalidest ligipääsetavate sündmuste korraldamiseks. Materjaliga on tutvunud 26% vastajatest (Tartus 33%), ent selle teadlikku rakendamist oma tegevuses kinnitas vaid 14% kõigist vastajatest ning 20% Tartu linnas. Vastajate enesehinnangud viitavad sellele, et kultuurisündmused on üldiselt hästi ligipääsetavad eakatele inimestele (täielikult või osaliselt 97%) ja väikelastega peredele (94%). Madalam on ligipääsetavus liikumis- ja intellektipuudega inimestele, samuti neile, kes ei valda eesti keelt. Kõige vähem ligipääsetavad on sündmused nägemis- ja kuulmispuudega inimestele. Tartu linna tulemused on üldjoontes sarnased Lõuna-Eesti koondkeskmisele. Mõnevõrra väiksem on täielik ligipääsetavus väikelastega peredele ja eakatele, ent paremad on näitajad eesti keelt vähe või mitte oskavate inimeste puhul.

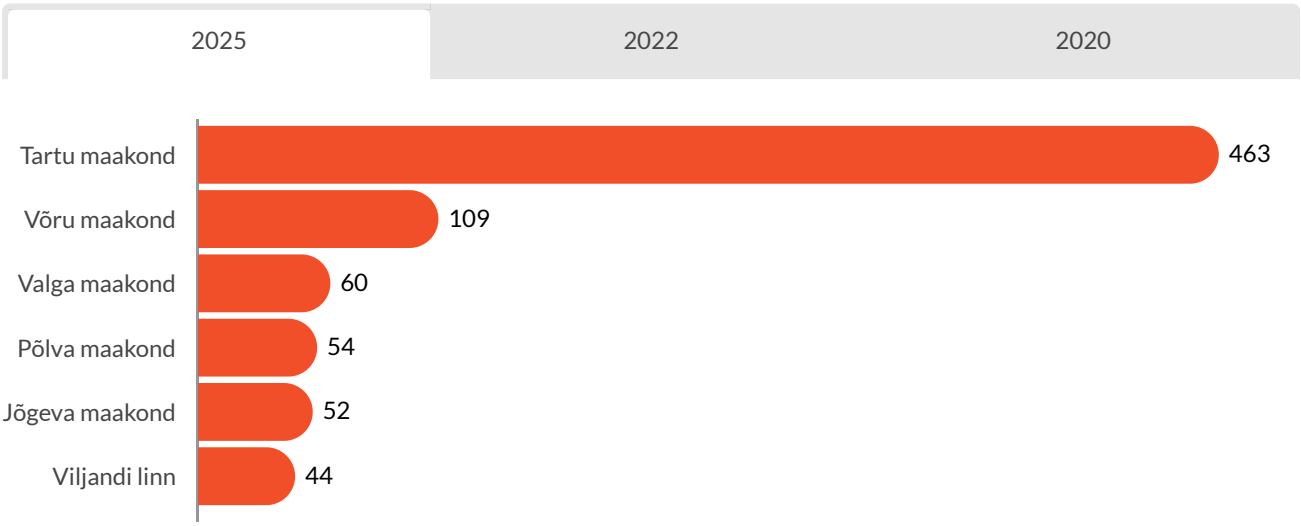
3. Üldandmed

Kultuuriuuring viidi läbi perioodil 13.01.-14.02.2025. Uuringus osales kokku 782 inimest, mida on 23% enam kui eelmises, 2022. a läbi viidud uuringus (joonis 1). Osalejate arvu võrdlemisel tuleb silmas pidada, et 2018. a uuring oli suunatud ainult Tartu linna kultuurikorraldajatele, 2020. a lisandusid Tartu linnale ka Tartu, Põlva, Valga ja Võru maakonna ning Viljandi linna kultuurikorraldajad. 2022. a uuring laiendas küsitlust ka teistele kultuurivaldkonnas tegutsevatele inimestele ning teistes valdkondades kultuuriga kokku puutuvatele spetsialistidele. 2025. a uuringus on esmakordselt kaasatud ka Jõgeva maakonna kultuuriinimesed.

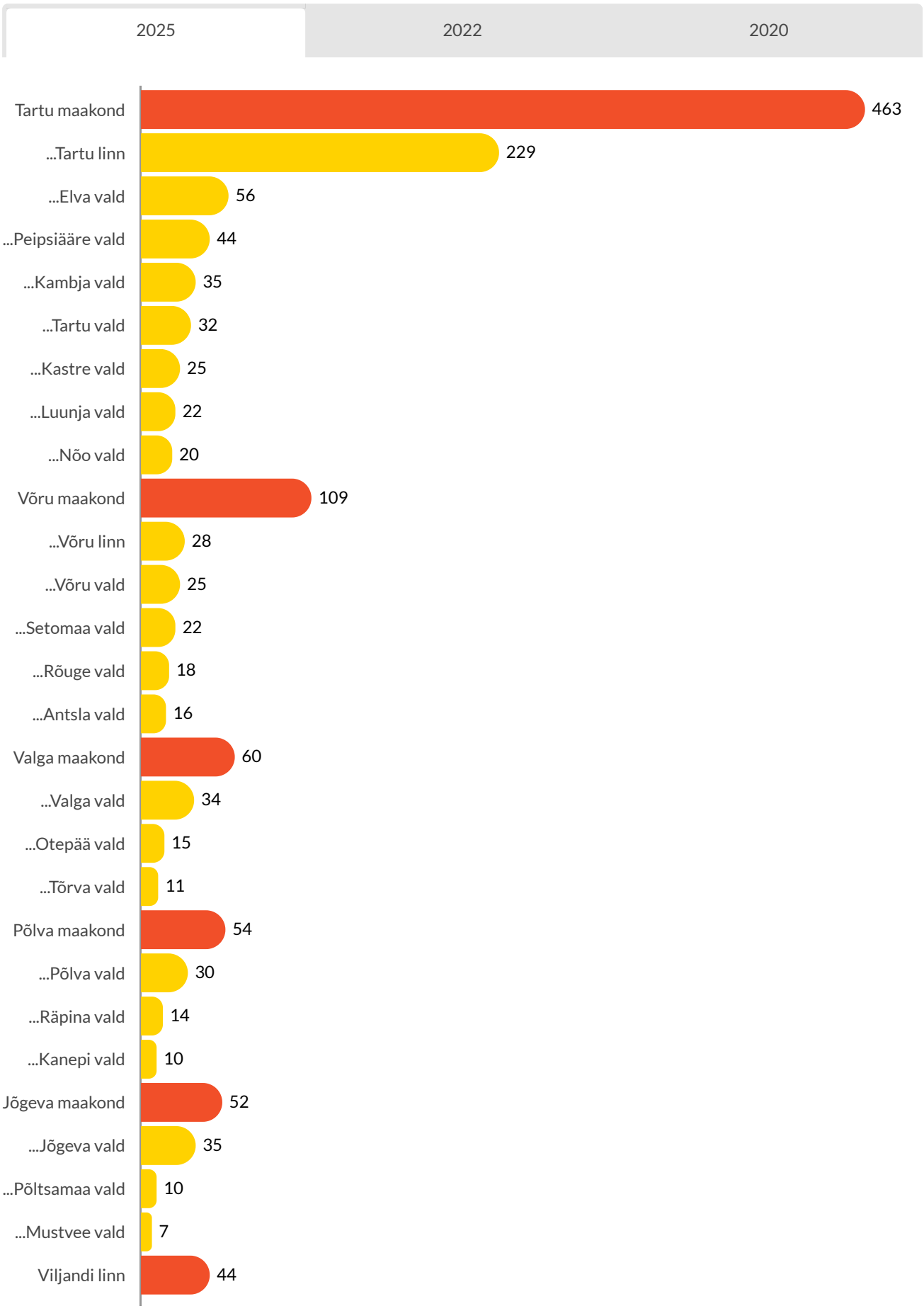

Joonis 1: Uuringus osalejate arv

Kõikidest vastajatest 29% märkisid peamise tegevuskohana Tartu linna (joonis 2). Tartu maakonnast (sh Tartu linn) oli kokku 59% vastanutest, Võru maakonnast 14%, Valga maakonnast 8%, Põlva maakonnast 7%, Jõgeva maakonnast 7% ning Viljandi linnast 5% vastanutest.

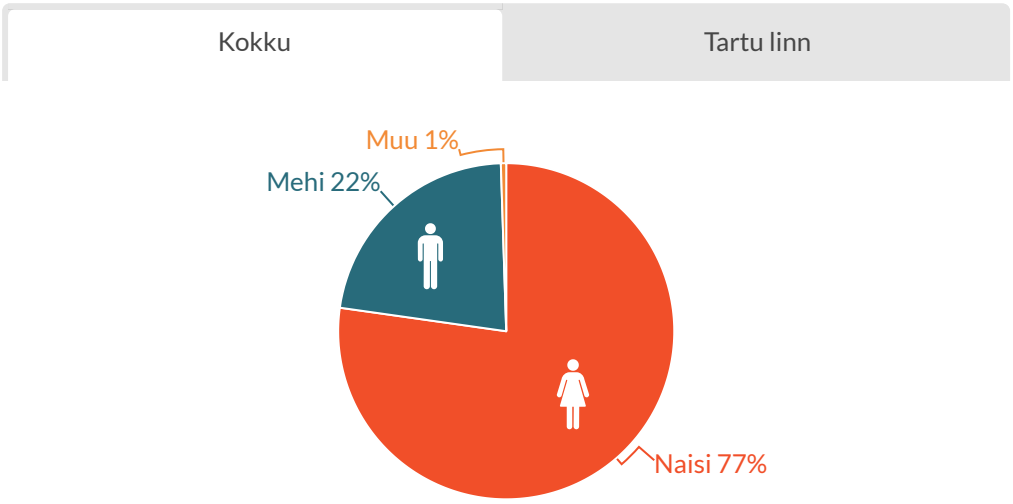
Joonis 2: Uuringus osalejate arv maakondade lõikes

Joonis 3: Uuringus osalejate arv omavalitsuste lõikes

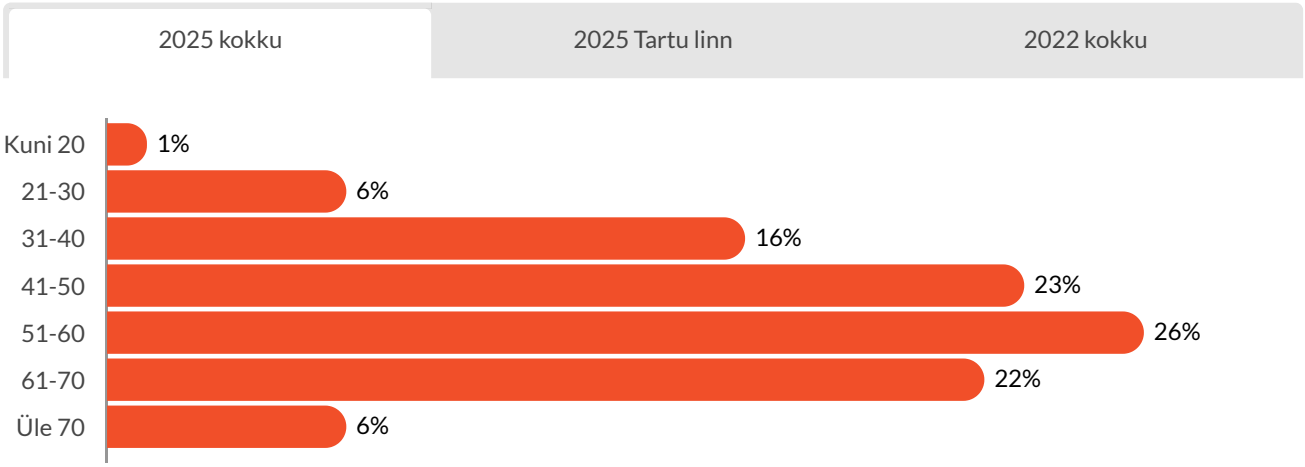
Vastajate profiil

Vastanutest 77% oli naised (604), 22% mehed (174), muu määratlusega alla 1% (4) (joonis 4). Tartu linnas oli naiste osakaal üldtulemusest väiksem (71%), meeste osakaal selle võrra suurem (28%).

Joonis 4: Uuringus osalejate sooline jaotus

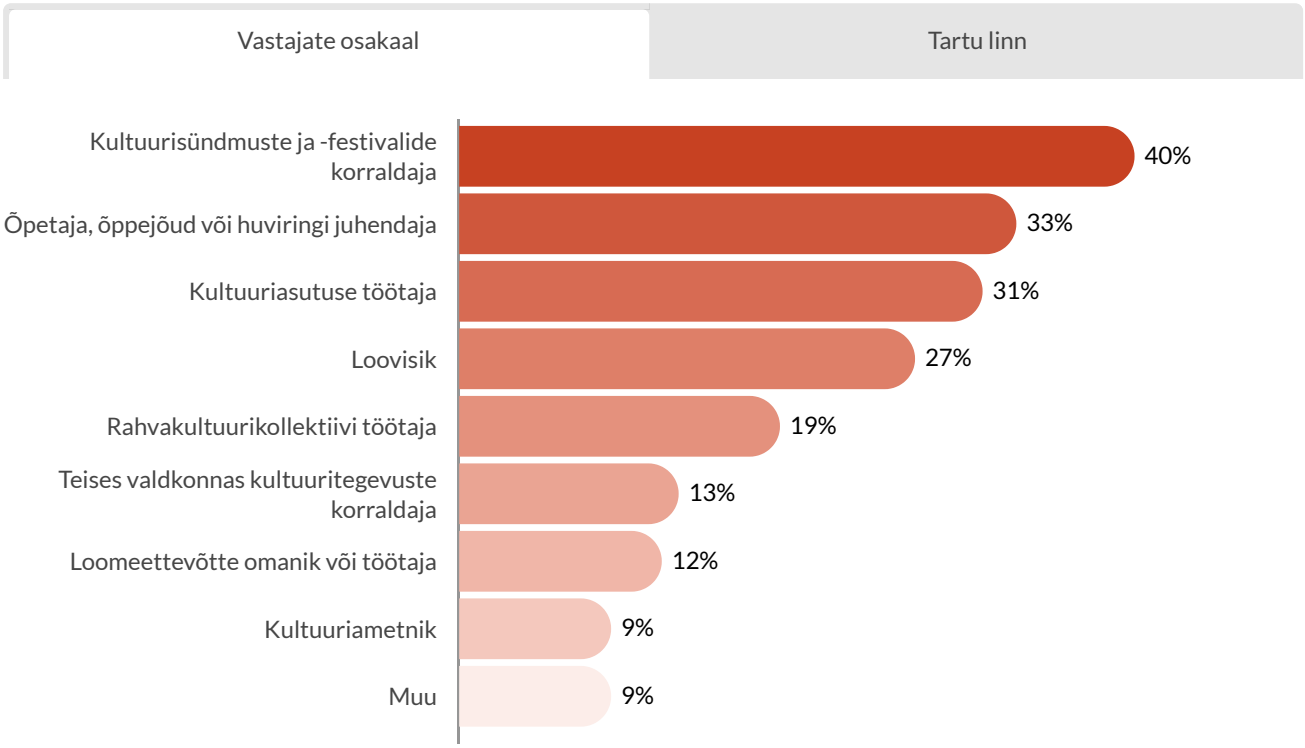
Vastajate keskmine vanus on 51 aastat, Tartu linnas on keskmine vanus pisut madalam (47 aastat) (joonis 5). Enim vastanuid oli vanusegrupis 51-60, samuti oli rohkearvuliselt vastajaid gruppides 41-50 ja 61-70. Üle 50-aastaste (k.a) vastajate osakaal moodustas 2025. a üle 54% (Tartu linnas 44%), mis on oluliselt kõrgem 2022. a uuringu vastavast näitajast (45%). Võrreldes eelmise uuringuga on tuntavalt langenud alla 30-aastaste vastajate arv, tõusnud aga 61-70 ja üle 70-aastaste vastajate arv. Viie vastaja puhul vanust ei arvestatud, kuna sisestatud sünniaasta oli ebakorrektne.

Joonis 5: Uuringus osalejate vanuseline jaotus

Vastajatel paluti valida loetelust kõik sobivad rollid või lisada vajadusel muid variante (joonis 6). 40% vastanutest puutub oma tegevuses kokku kultuurisündmuste või festivalide korraldamisega, 33% tegutseb õpetaja, õppejõu või huviringi juhendajana, 31% töötab mõnes kultuuriasutuses (nt muuseumis, raamatukogus, rahvamajas vms). 27% määratleb end loovisikuna. 19% töötab mõne rahvakultuurikollektiivi juures (juhendajana, tegevjuhina, asjaajajana, kontsertmeistrina vms). 13% viib läbi kultuuritegevusi teistes asutustes (nt päevakeskuses, hooldekodus, küla- ja kogukonnaliikumises, koguduses vms). 12% on loomeettevõtte omanikud või töötajad, 9% töötavad riigi või kohaliku omavalitsuse juures kultuuriametnikuna.

Tartu linnas oli üldtulemustega võrreldes suurem osakaal loovisikuid (37%), kultuurisündmuste korraldajaid (44%) ja loomeettevõtluses tegutsejaid (15%), väiksem osakaal aga kultuuriasutustes töötajaid (25%) ja teises valdkonnas kultuuritegevuste korraldajaid (6%).

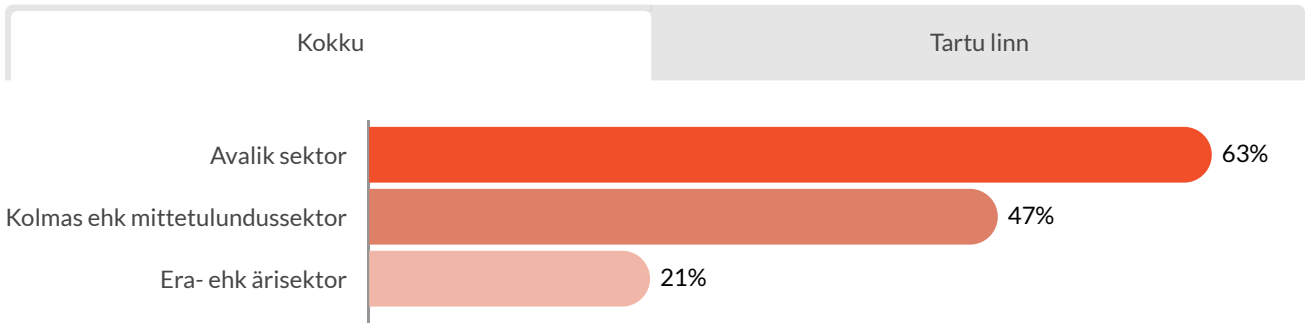

Joonis 6: Kultuurivaldkonnas tegutsemise rollid

Muude variantide puhul nimetati mh seltsitegevuses osalemist, pärandivaldkonda, turismisektorit (reisikorraldust, giidindust), küla- ja kogukonnaliikumist, kogudusi, sündmuste tehnilise toe pakkumist, omavalitsuse juhtimist, iluvaldkonda, vabatahtlikkust, spordivaldkonda, toitlustust, kultuurierialal õppimist jm.

63% vastanutest on tegevad avalikus sektoris, 47% kolmandas sektoris ja 21% erasektoris (valida sai kõik sobivad variandid) (joonis 7). Tartu linnas vastavalt 55% avalikus, 49% kolmandas ja 30% erasektoris.

Avaliku sektori valisid ainsa valikuna 42% kõikidest vastajatest, 14% tegutsevad avalikus ja kolmandas sektoris, 3% avalikus ja erasektoris ning 4% nii avalikus, kolmandas kui erasektoris korraga. Avaliku sektori suurt osakaalu saab selgitada sellega, et siia kategooriasse märkisid end lisaks kultuuriametnikele ka kultuuriasutuste töötajad ning paljud õpetajad ja õppejõud.

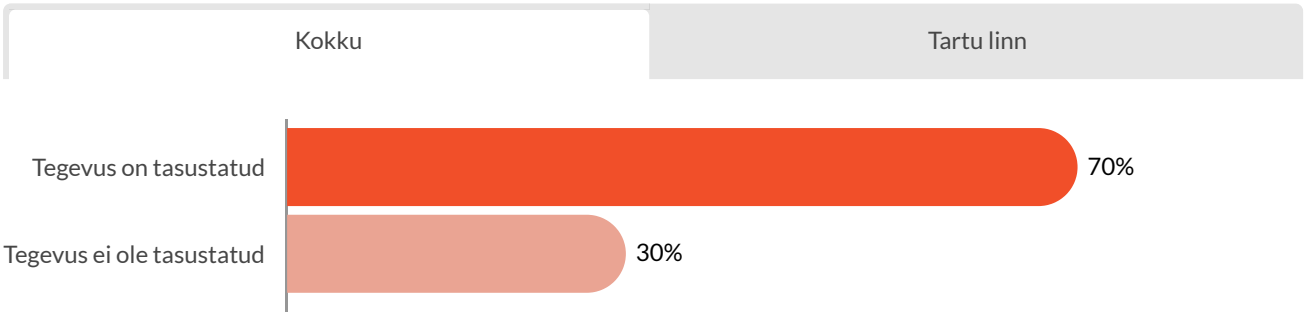
Joonis 7: Uuringus osalejate tegevus sektorite lõikes

54% vastajatest tegutseb kultuurialal täiskoormusega (sh võib täiskoormuse anda kokku ka mitu osakoormusega töökohta), 46% on valdkonnas tegevad osalise koormusega (joonis 8). Tartu linnas on 51% täis- ja 49% osalise koormusega.

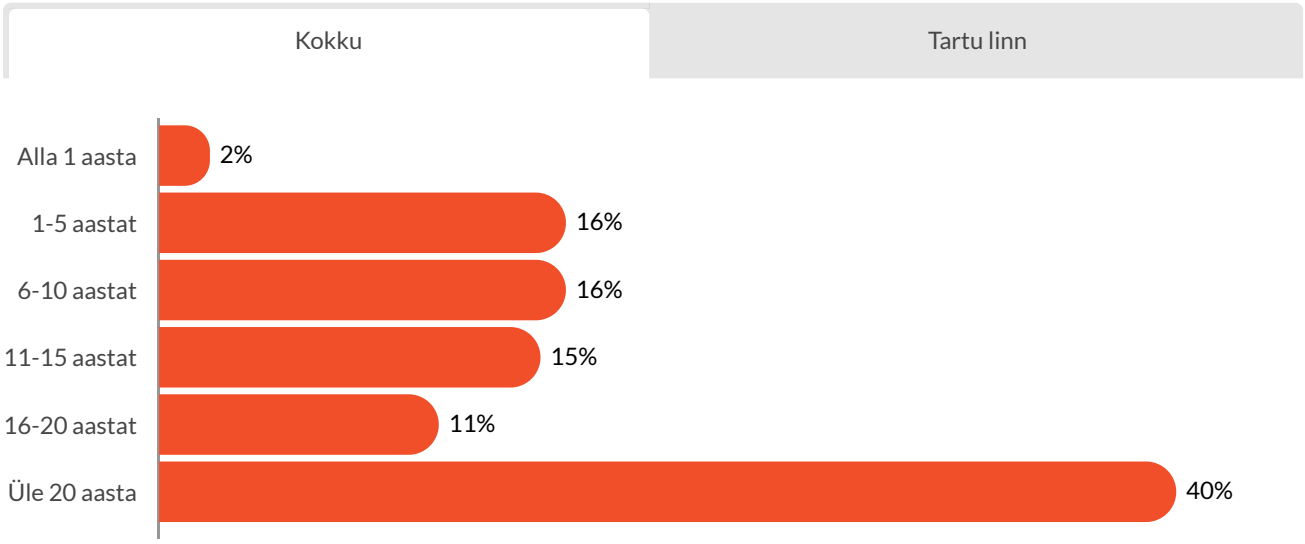
Joonis 8: Uuringus osalejate koormus

70% vastajatest saab oma kultuurivaldkonnas tehtava töö või tegevuse eest tasu, 30% puhul ei ole tegevus tasustatud (joonis 9). Tartu linnas on 80% tasustatud ja 20% mitte.

Joonis 9: Uuringus osalejate töö tasustamine

40% kõikidest vastajatest omab kultuurivaldkonnas üle 20-aastast kogemust, üle 16 aasta on valdkonnas tegutsenud kokku 51% (joonis 10). Vähem kui viieaastast kogemust omab 18% uuringus osalejatest. Tartu linna puhul on vastavad osakaalud samas suurusjärgus.

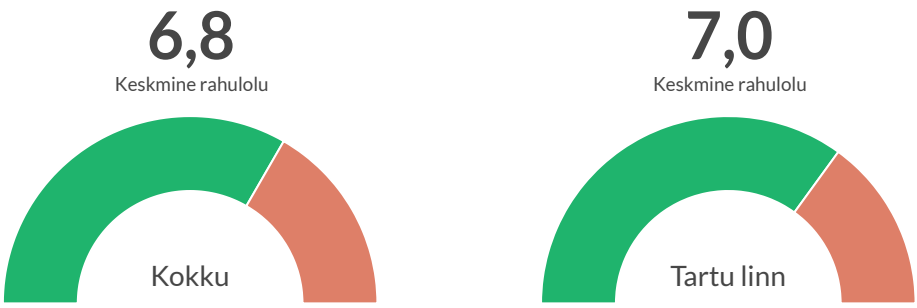

Joonis 10: Uuringus osalejate kultuurivaldkonnas tegutsemise kogemus

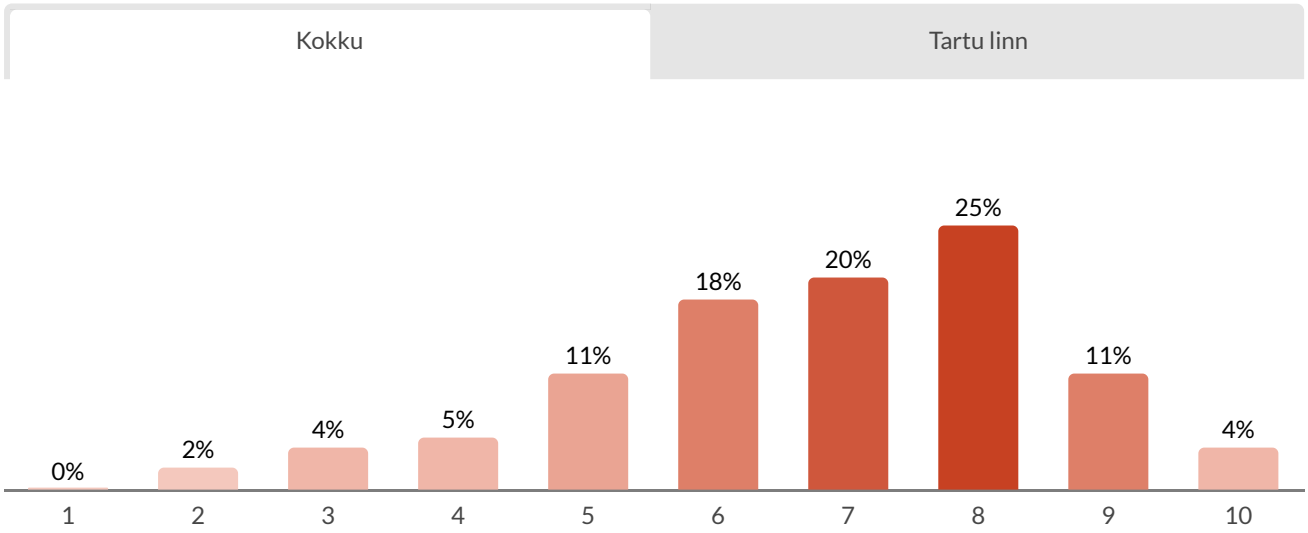
4. Hinnang kultuurielu hetkeseisule ja väljavaadetele

Seekordses uuringus kasutati üldhinnangu andmiseks 10-pallist skaalat. Tulemuste analüüsimisel kasutatakse kahte erinevat metoodikat. Esiteks, keskmine rahuloluhinne, mille puhul arvutatakse kõikide vastuste keskmine tulemus. Teiseks, sarnaselt eelmises uuringus kasutatud lähenemisele on välja arvutatud ka kohandatud soovitusindeks (*Net Promoter Score*), mille puhul jaotatakse vastajad hinnangute põhjal kolme gruppi: rahulolevad (punktid 7-10), neutraalsed (punktid 5-6) ja rahulolematud (1-4 punkti). Soovitusindeksi arvutamisel lahutatakse rahulolevate vastajate osakaalust rahulolematute vastajate osakaal ning jäetakse neutraalsed arvestamata. Seega näitab üldskoor kultuurielu hetkeseisu selgelt positiivselt hindavate vastajate suhtarvu selgelt negatiivselt hindavatesse vastajatesse. Käesoleva küsimustiku jaoks kohandatud nn soovitusindeksi meetod võimaldab tulemusi võrrelda ka 2022. a uuringu tulemustega.

Rahulolu meetod

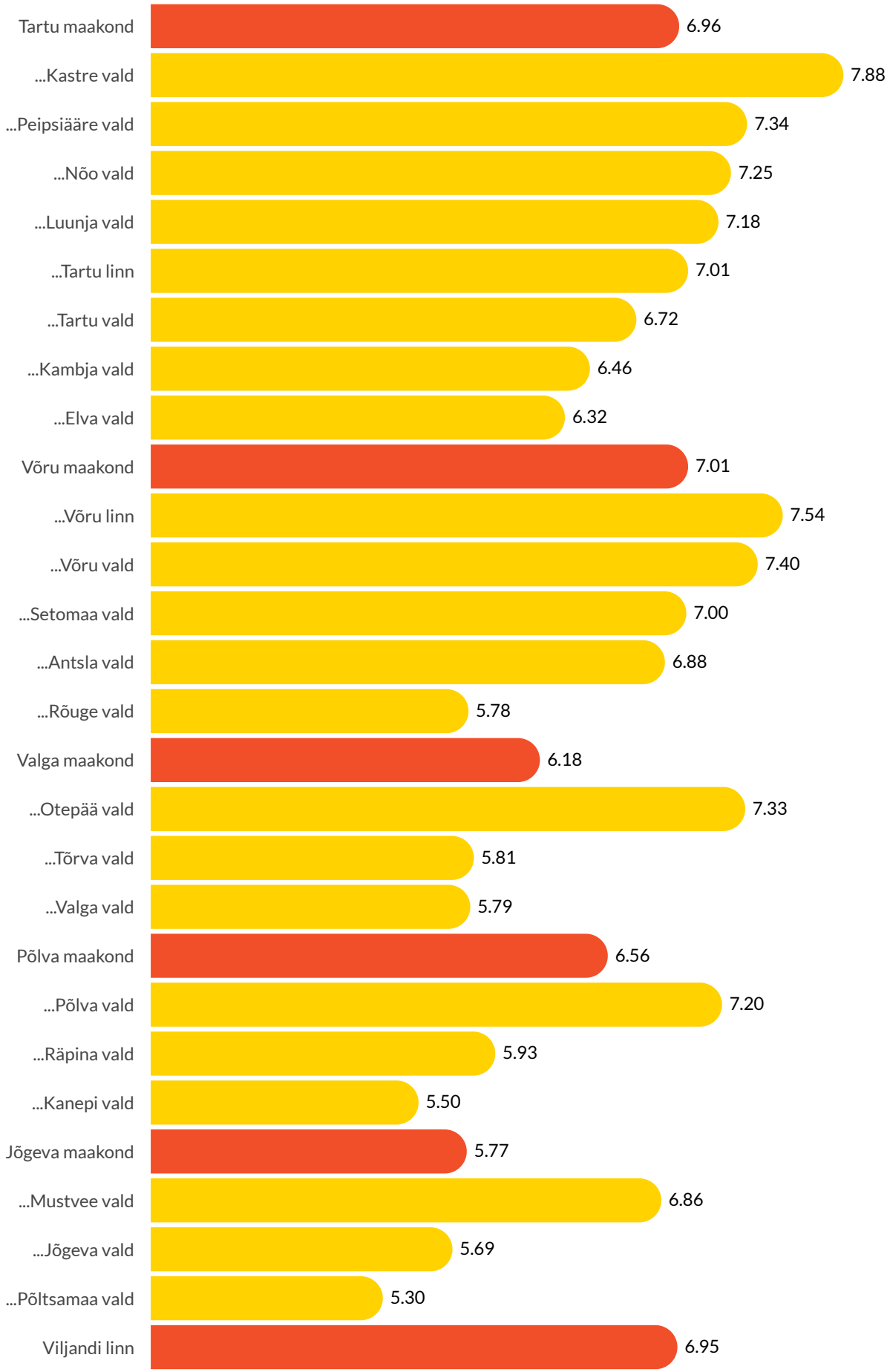
Joonis 11: Keskmine rahulolu kultuurielu hetkeseisuga omavalitsuses

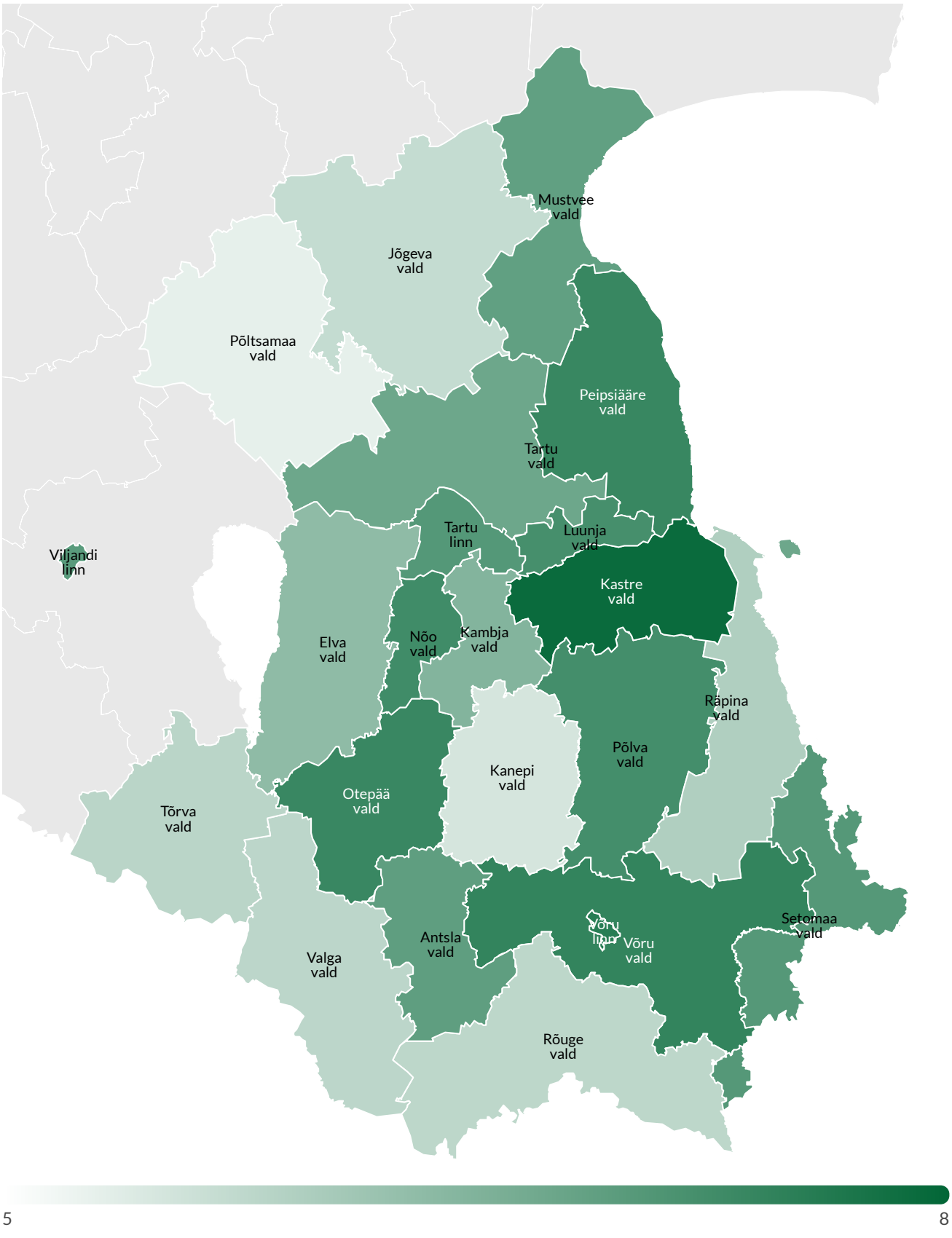
Joonis 12: Üldhinnang oma valla või linna kultuurielu hetkeseisule, keskmise hinde meetod

2022. a uuringus küsiti hinnangut oma kohaliku omavalitsuse kultuurielu hetkeseisule 5-pallisel skaalal (väga hea, pigem hea, neutraalne, pigem halb, väga halb). 2025. a uuringus aga 10-pallisel skaalal. Kuigi tulemused pole seetõttu täielikult võrreldavad, siis teisaldades 10-palli skaala 5-pallisele skaalale, võib öelda, et 2022. ja 2025. a uuringu tulemused on praktiliselt samad. 2022. a oli rahulolu keskmiseks hindeks 3,64 punkti, 2025. a 3,63 punkti (joonis 11, joonis 12). Tartu linnas oli rahulolu 2022. a 3,71 punkti, 2025. a 3,76 punkti.

Keskmise hinde alusel on kõige kõrgema hinnanguga omavalitsused Kastre vald, Võru linn, Võru vald, Peipsiääre vald ja Otepää vald (joonis 13, joonis 14). Kõige vähem on kultuuritegijad rahul hetkeolukorraga Põltsamaa vallas, Kanepi vallas, Jõgeva vallas, Rõuge vallas ja Valga vallas.

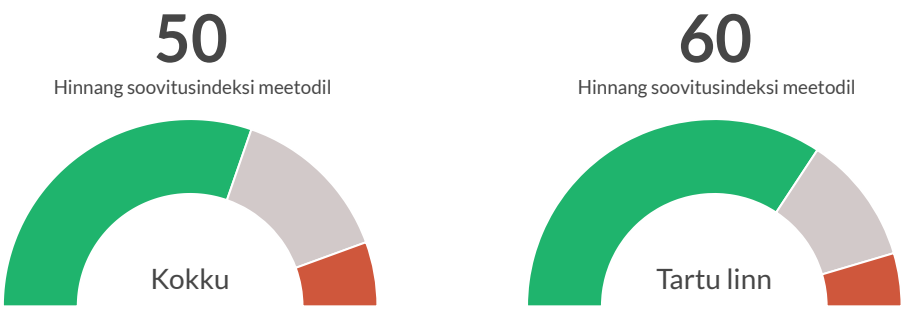
Joonis 13: Üldhinnang oma valla või linna kultuurielu hetkeseisule omavalitsuste lõikes, keskmise hinde meetod

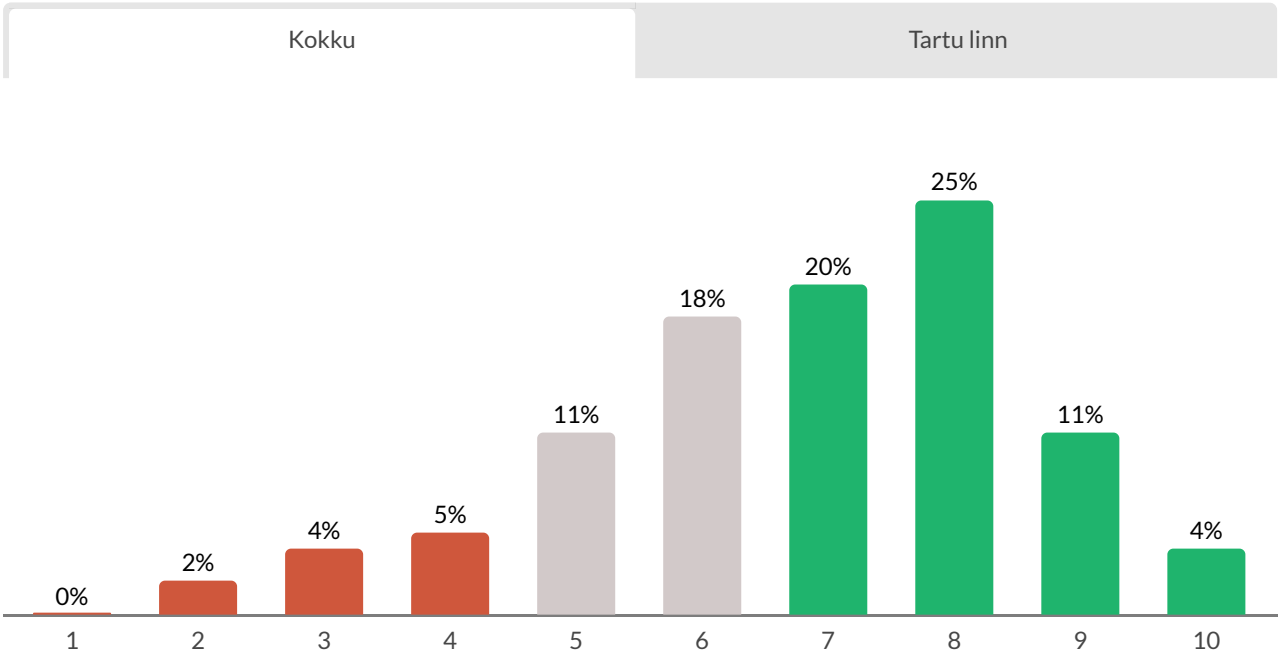
Joonis 14: Üldhinnang oma valla või linna kultuurielu hetkeseisule omavalitsuste lõikes, keskmise hinde meetod, kuumuskaart (*heatmap*)

Soovitusindeksi meetod

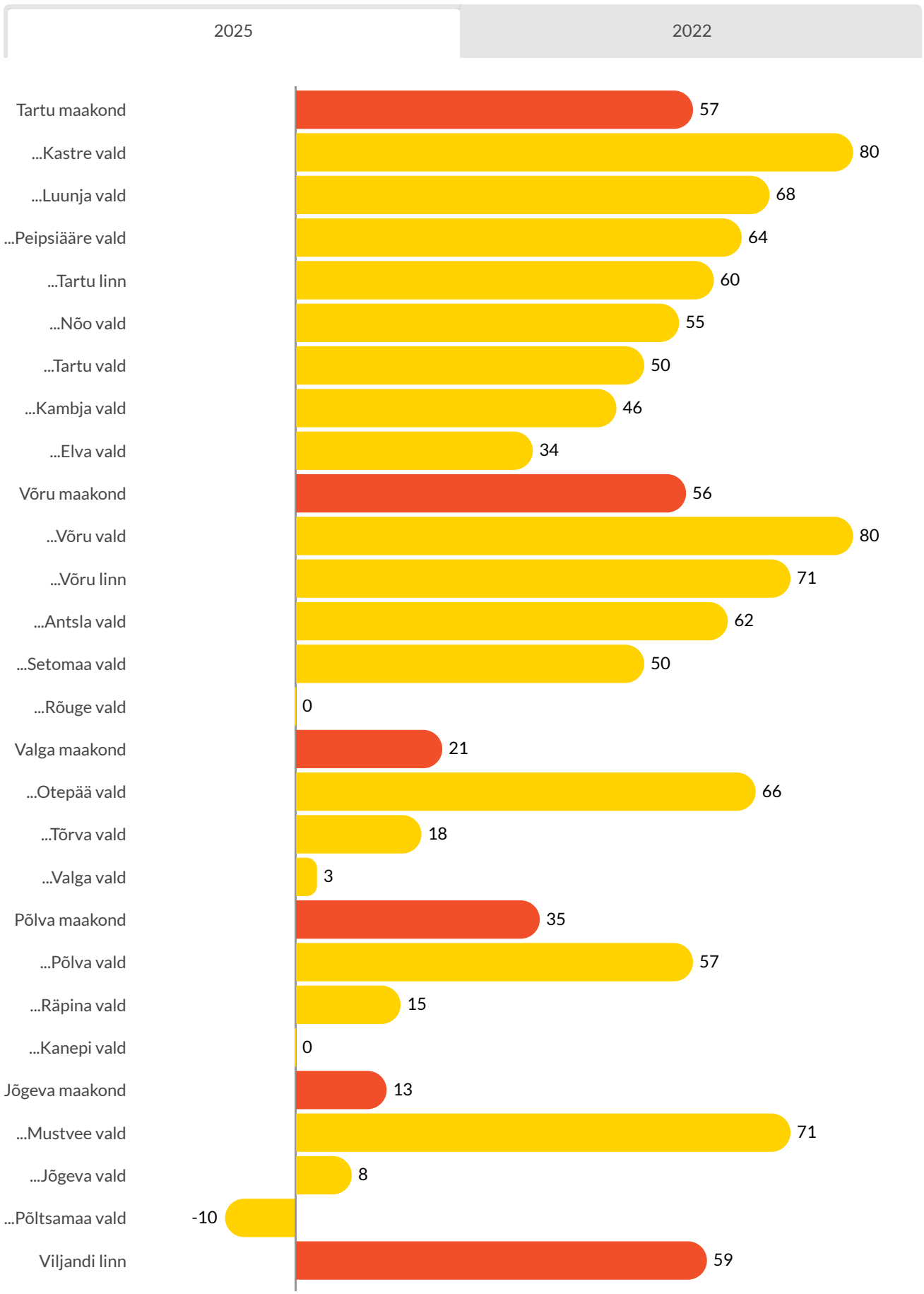
Igasugune positiivne soovitusindeksi meetodil põhinev skoor tähendab, et rahulolevaid vastajaid on rohkem kui rahulolematuid (joonis 15, joonis 16). Vaid ühes omavalitsuses (Põltsamaa vald) oli üldkokkuvõttes negatiivne tulemus, kuigi tuleb arvestada, et vastajaid oli antud omavalitsuses suhteliselt vähe (10) (jooni 17, joonis 18). Teistest tagasihoidlikuma tulemusega olid ka Rõuge vald ja Kanepi vald (mõlemas tulemuseks 0), Valga vald (3), Jõgeva vald (8), Räpina vald (15) ja Tõrva vald (18). Väga kõrge keskmise tulemusega paistavad silma Tartu maakond ja Võru maakond ning omavalitsustest Kastre vald ja Võru vald (mõlemad 80), Võru linn ja Mustvee vald (mõlemad 71), samuti Luunja vald, Otepää vald, Peipsiääre vald, Antsla vald ja Tartu linn (kõigil tulemus üle 60).

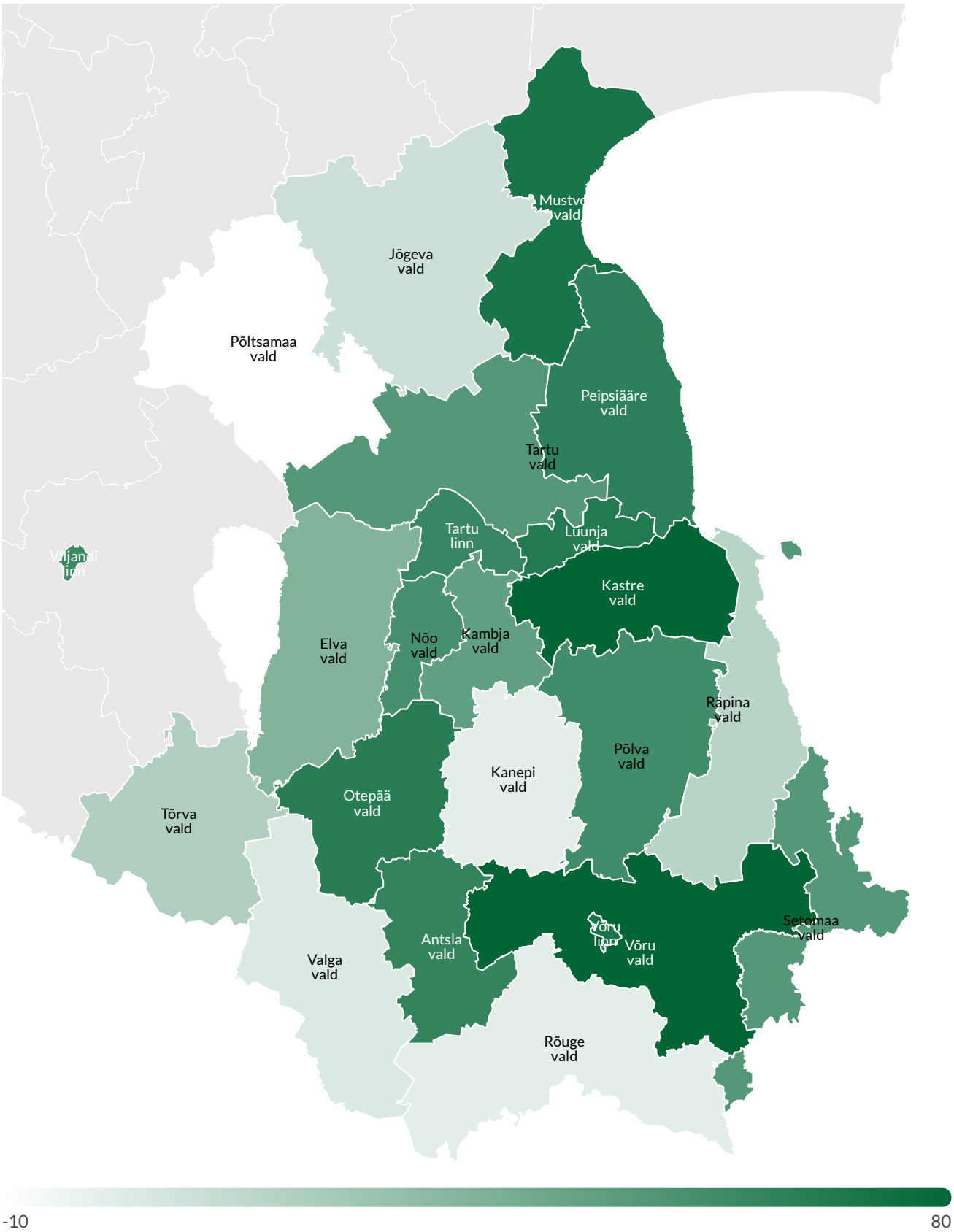
Joonis 15: Hinnang kultuurielu hetkeseisule omavalitsuses, kohandatud soovitusindeksi meetod

Joonis 16: Hinnang kultuurielu hetkeseisule omavalitsuses, kohandatud soovitusindeksi meetod, kategooriad

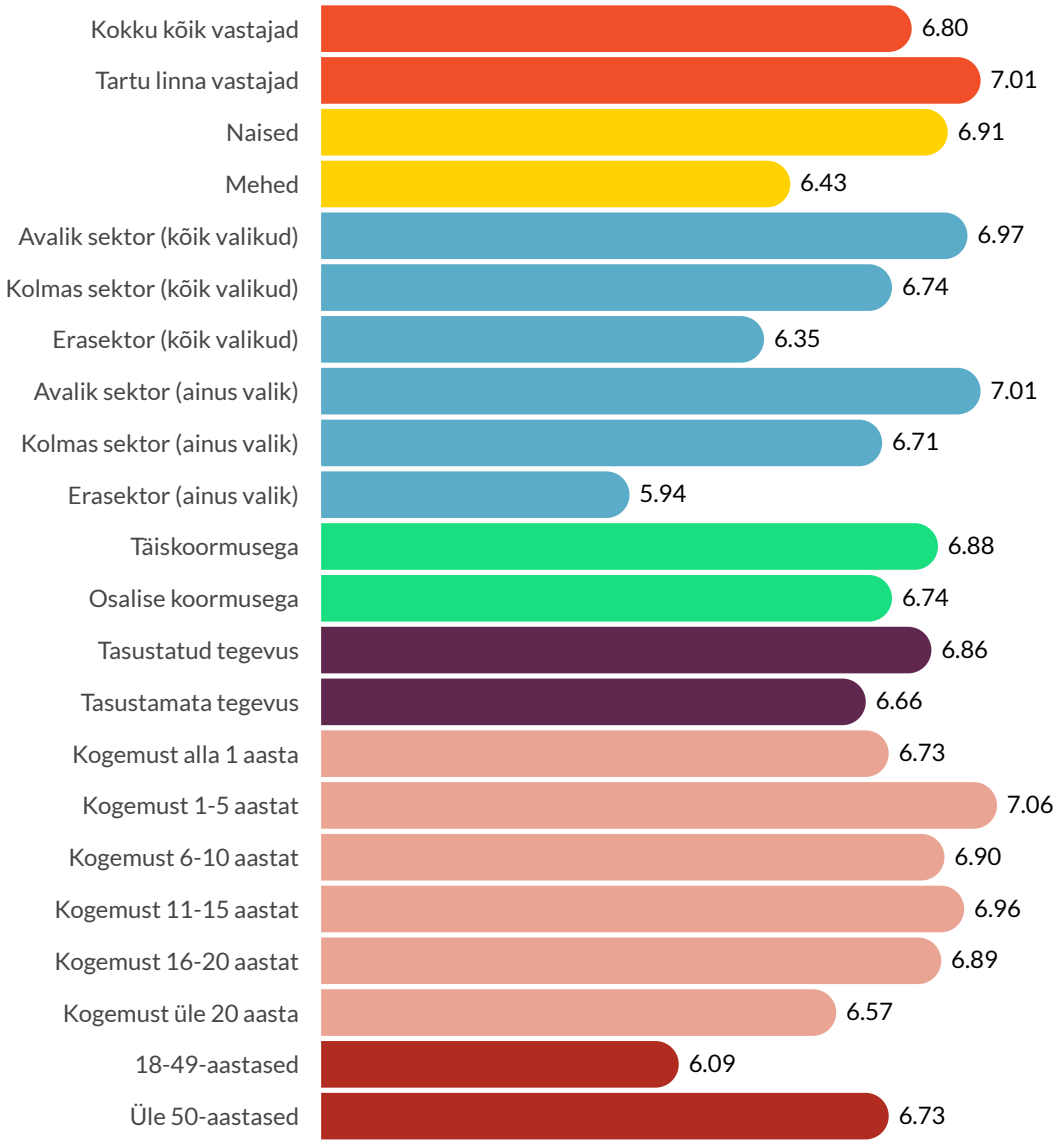

Joonis 17: Hinnang kultuurielu hetkeseisule omavalitsuses, kohandatud soovitusindeksi meetod, omavalitsuste lõikes

Joonis 18: Hinnang kultuurielu hetkeseisule omavalitsuses, kohandatud soovitusindeksi meetod, omavalitsuste lõikes, kuumuskaart (*heatmap*)

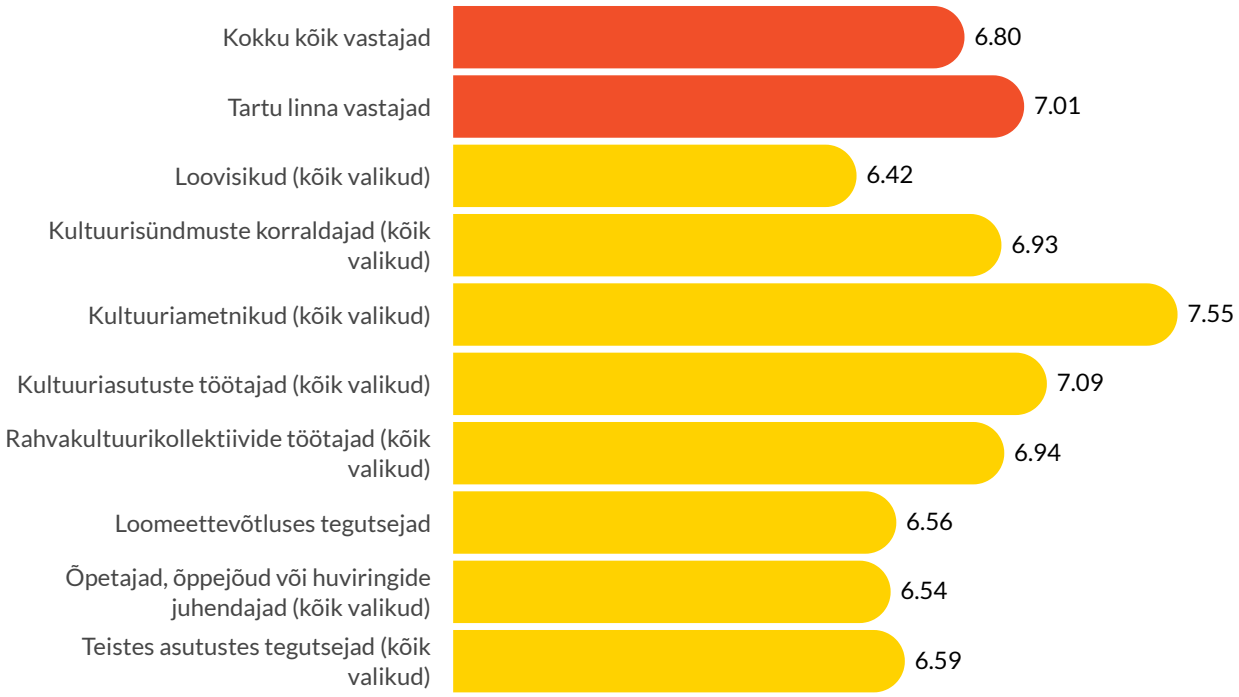
Analüüsides rahulolu kultuurielu hetkeseisuga eri vastajagruppide lõikes (joonis 19), siis väga suuri erinevusi ei ilmne. Naised on meestest pisut rahulolevamad (0,5 punkti võrra). Täis- ja osakoormusega vastajate ning oma tegevuse eest tasu saavate ja mitte saavate vastajagruppide lõikes pole hinnangu erinevus märkimisväärne (0,1-0,2 punkti). Alla 50-aastased vastajad on olukorra suhtes kriitilisemad kui üle 50-aastased vastajad, samal ajal on kõige pikema staažiga vastajad (üle 20 aasta) keskmiselt madalama hinnanguga kui lühema kogemusega vastajad.

Joonis 19: Üldhinnang oma valla või linna kultuurielu hetkeseisule vastajagruppide lõikes, keskmise hinde meetod

Sektorite lõikes on erinevused suuremad. Avaliku sektori vastajad (sh on arvestatud nii neid, kes valisid ainult avaliku sektori, kui ka neid, kes valisid ühe variandina avaliku sektori) hindavad rahulolu kõige kõrgemini, erasektori vastajad kõige madalamalt. Kõige madalam tulemus oli nende vastajate hulgas, kes tegutsevad ainult erasektoris, jäädes keskmisest peaaegu punkti võrra kehvemaks.

Kõige rahulolevam grupp on kultuuriametnikud (sh ka need, kes muude tegevuste kõrval tegutsevad kultuuriametnikuna riigi või omavalitsuse juures), kõige madalama hinnanguga on aga loovisikud (sh muude tegevuste kõrval ka loovisikuna tegutsejad), kusjuures nende kahe grupi hinnangute vahe on üle punkti (joonis 20).

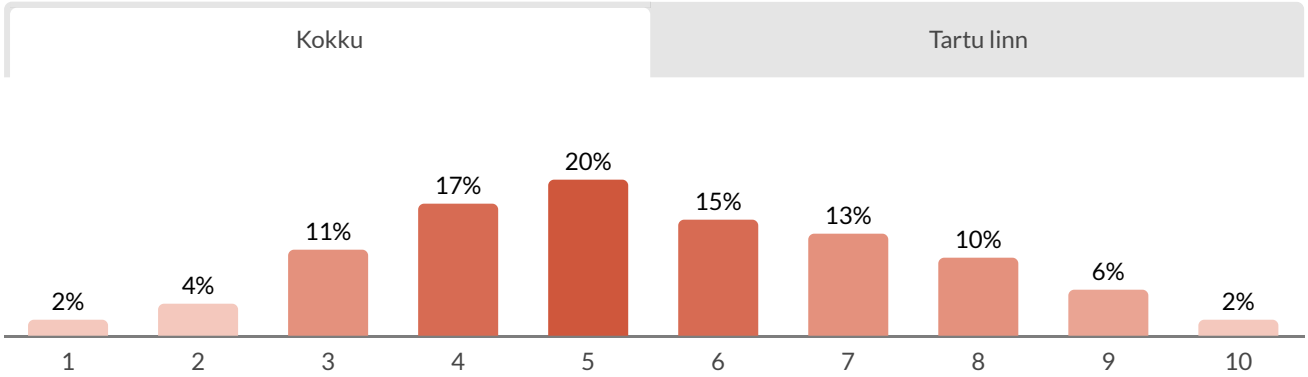
Joonis 20: Üldhinnang oma valla või linna kultuurielu hetkeseisule tegevusalade lõikes, keskmise hinde meetod

Tuleviku väljavaade

Lisaks kultuurielu hetkeseisule uuriti vastajatelt, kas nende hinnangul läheb lähiaastatel olukord kultuurivaldkonnas pigem paremaks või halvemaks. Hinnangut küsiti 10-pallisel skaalal, kus 10 tähendab, et olukord läheb palju paremaks, ning 1 tähendab, et olukord läheb palju halvemaks.

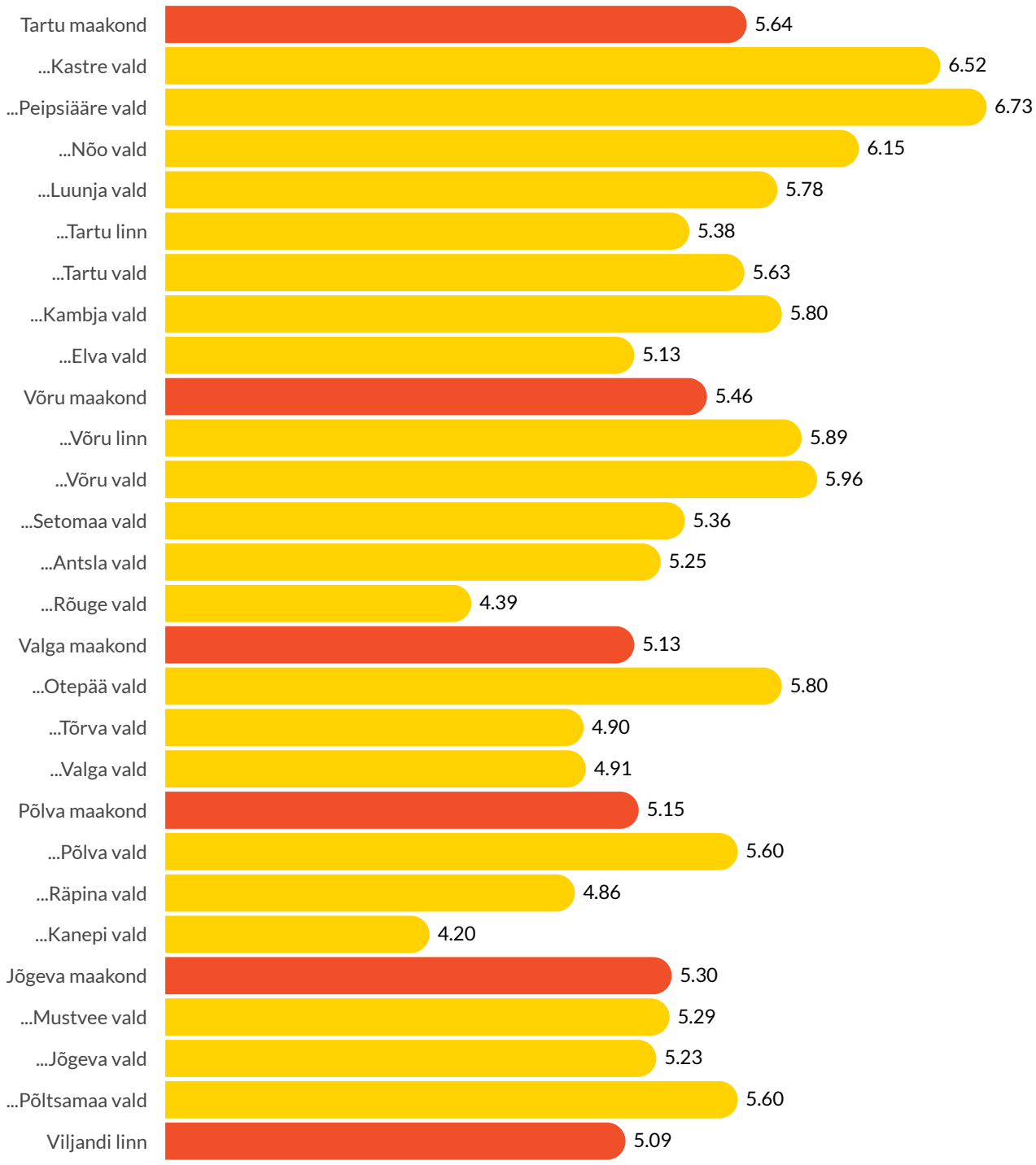

Joonis 21: Keskmine hinnang kultuurielu väljavaatele lähiaastatel

Joonis 22: Hinnang kultuurielu väljavaatele lähiaastatel punktide kaupa

Üldiselt ei hinda vastajad kultuurielu väljavaadet lähiaastatel väga optimistlikult (joonis 21, joonis 22). Keskmine rahulolu kogu Lõuna-Eestis on 5,5 punkti, Tartu linnas pisut vähem ehk 5,4 punkti. Piirkonnas tervikuna oli enim antud hinnang täpselt skaala keskel ehk 5 (20% vastajatest), Tartu linnas aga alla keskmise ehk 4 punkti (21% vastajatest).

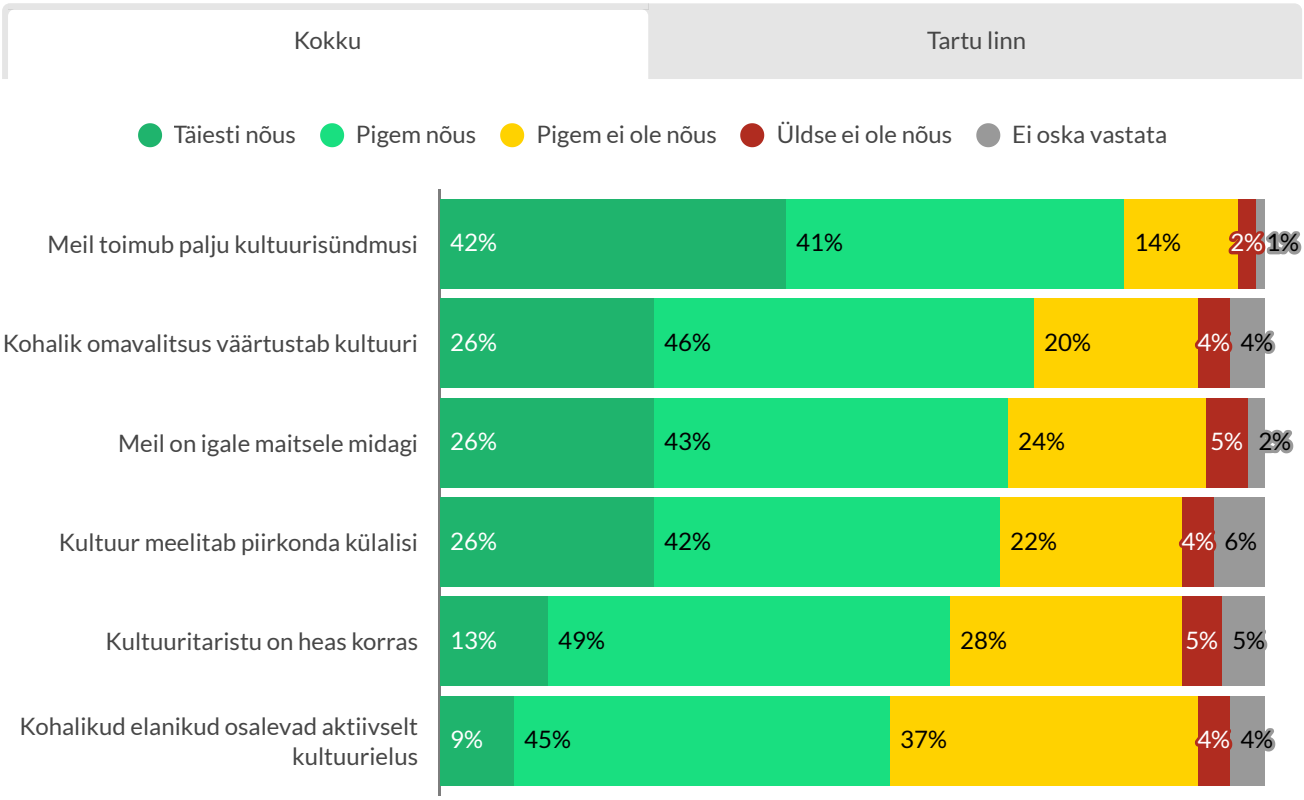

Joonis 23: Hinnang kultuurielu väljavaatele lähiaastatel omavalitsuste lõikes (järjekord lähtub keskmise rahuloluhinde järjestusest)

Üldjoontes kattuvad kohalike omavalitsuste lõikes rahuloluhinnangud ja väljavaade lähiaastateks, kuid on mõned erandid (joonis 23). Kui Rõuge vallas ja Kanepi vallas olid hinnangud nii hetkeseisule kui ka lähiaastate väljavaatele teiste omavalitsustega võrreldes madalamad, siis näiteks Jõgeva vallas ja Põltsamaa vallas hinnatakse hetkeolukorda kriitilisemalt kui väljavaateid. Kõige optimistlikumalt on lähiaastate suhtes meelestunud Peipsiääre valla, Kastre valla ja Nõo valla kultuuritegijad. Tartu linna vastajad olid võrreldes teiste omavalitsustega pigem pessimistlikumad.

Rahulolu kultuurielu eri aspektidega

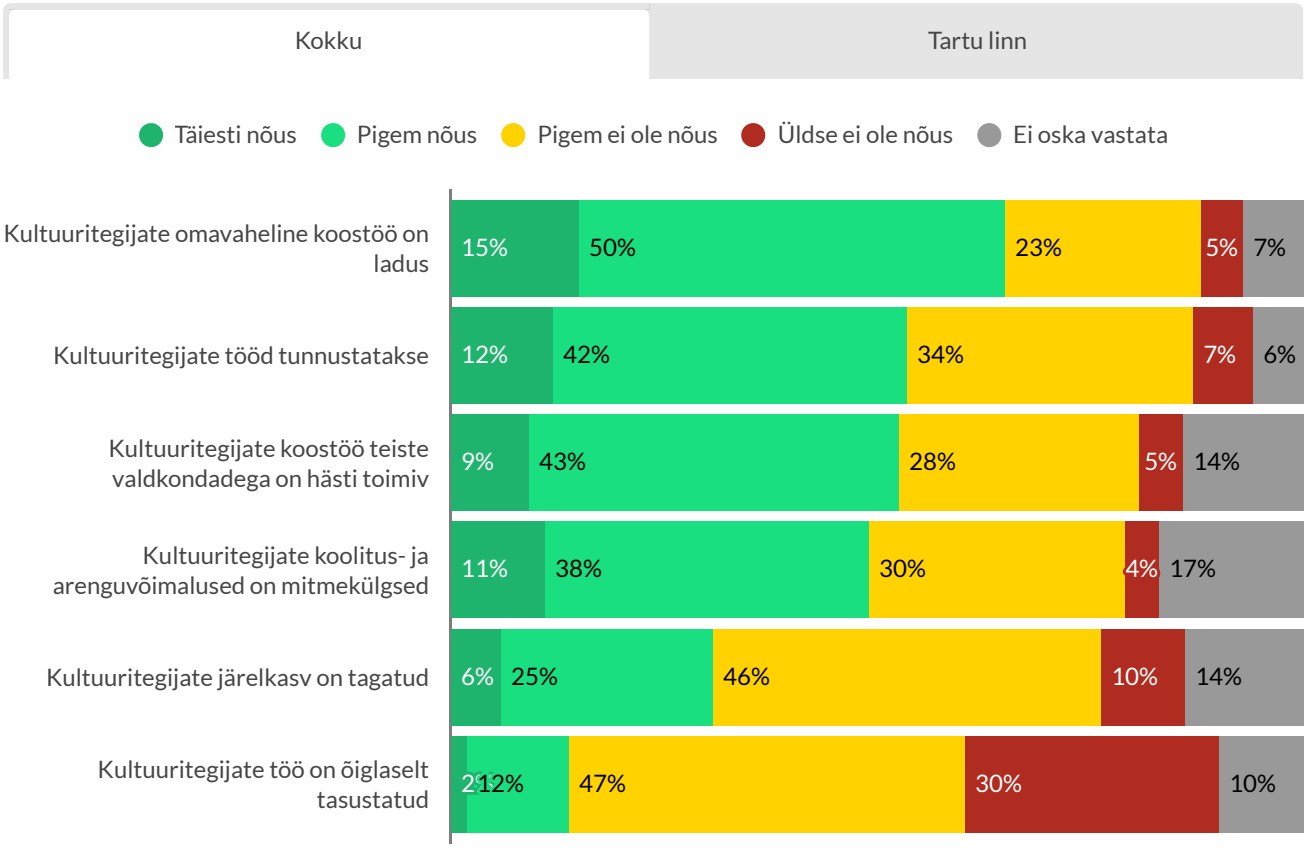
Alljärgnevaid väiteid oma valla või linna kultuurielu kohta (joonis 24) paluti hinnata järgmiselt: üldse pole nõus, pigem ei ole nõus, pigem olen nõus, olen täiesti nõus, ei oska vastata. Väited on reastatud vastuste "täiesti nõus" ja "pigem nõus" koondtulemuse põhjal. Joonisel on veebiversioonis võimalik vaadata osakaalusid nii koos vastusevariandiga "ei oska vastata" kui ka ilma, selleks tuleb teha joonise legendil vastav valik mitteaktiivseks.

Joonis 24: Nõustumine kultuurielu puudutavate väidetega

Ülekaalukas osa vastajatest leidis, et kultuurisündmusi toimub palju, kohalik omavalitsus väärtustab kultuuri, kultuurielu on piisavalt mitmekülgne, et pakkuda igale maitsele midagi, ning et kultuur meelitab piirkonda külalisi (joonis 24). Vähemal määral nõustuti väitega, et kultuuritaristu on heas korras (nõustujaid 62%, mittenõustujaid 33%). Kõige väiksem oli nõustujate osakaal väitega, et kohalikud elanikud osalevad aktiivselt kultuurielus (nõustujaid 54%, mittenõustujaid 41%). Tartu linna tulemused olid sarnased koondtulemusele. Võrreldes ülejäänud piirkonnaga olid Tartu linna vastajad kriitilisemad kultuuritaristu olukorraga, väitega nõustujaid oli 54% ja mittenõustujaid oli 38%.

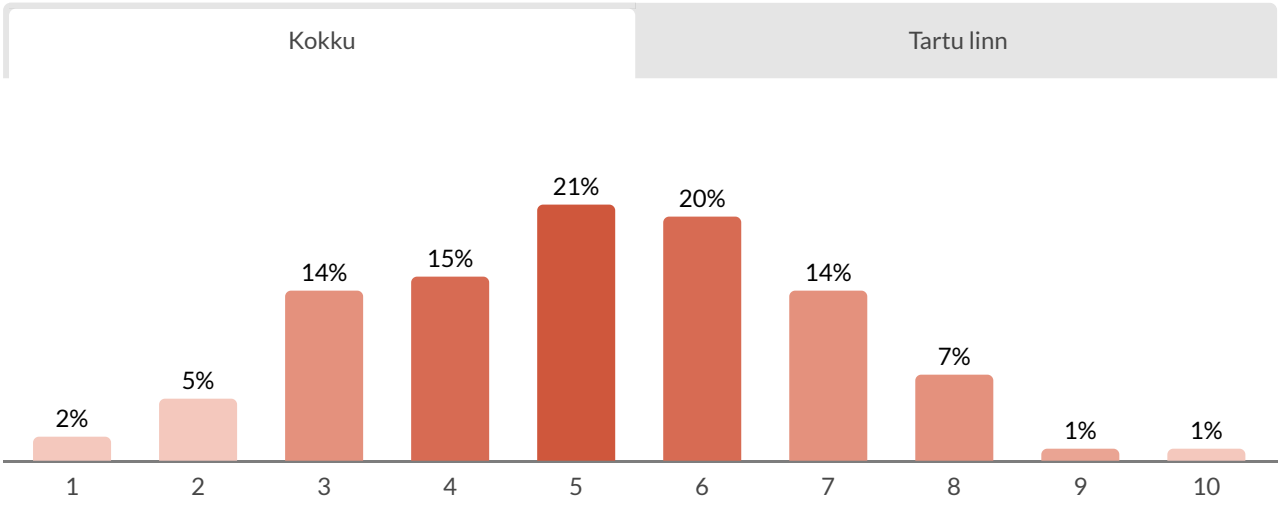
Eraldi küsiti hinnangut kultuuritegijate olukorra kohta omavalitsuses (joonis 25). Kõige positiivsemalt hinnati omavahelist koostööd, samuti ollakse täiesti või pigem nõus väidetega, et kultuuritegijate tööd tunnustatakse, koostöö teiste valdkondadega toimib hästi ning koolitus- ja arenguvõimalused on mitmekülgsed. Kõige kriitilisemad ollakse kultuuritegijate järelkasvu küsimuses ning töö õiglase tasustamise osas (ligi 77% ei nõustu väitega). Tartu linna tulemused ei erine oluliselt koondtulemusest.

Joonis 25: Nõustumine kultuuritegijate olukorda puudutavate väidetega

Hinnang kultuurivaldkonna toetusmeetmetele

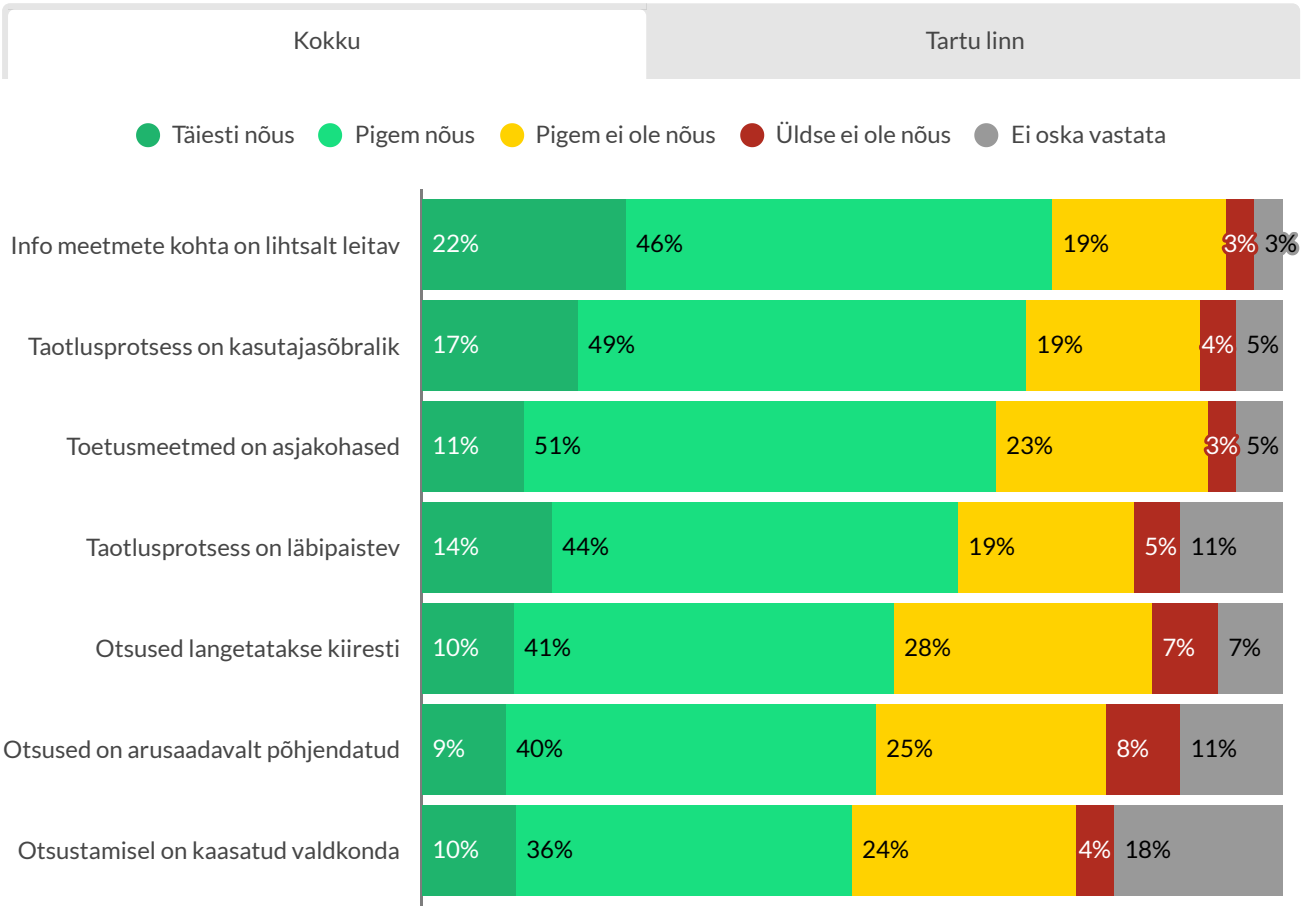
Uuringus paluti hinnata, kuivõrd võimaldab praegune rahastuse tase omavalitsuses tagada kultuurivaldkonna arengut (joonis 26). Keskmine hinne nii kõikide vastajate kui ka Tartu linna vastajate lõikes oli 5,1.

Joonis 26: Kuivõrd võimaldab praegune rahastuse tase omavalitsuses tagada valdkonna arengut?

Viimase kolme aasta jooksul on enda kohalikult omavalitsuselt toetust taotlenud 47% vastajatest, Tartu linna vastajate puhul on vastav näitaja 45%. Alljärgnevalt paluti hinnanguid rahastamismeetmete kohta enda kohalikus omavalitsuses ainult neilt vastajatelt, kellel on viimase kolme aasta jooksul toetuse taotlemise kogemus (joonis 27).

Kõige rohkem ollakse rahul rahastamismeetmeid puudutava info kättesaadavuse, taotlusprotsessi kasutajasõbralikkusega ning meetmete asjakohasusega. Kõige kriitlisemad on vastajad otsuste arusaadava põhjendamisega ning valdkonna kaasamisega otsustusprotsessidesse. Tartu linna tulemused ühtivad üldjoontes Lõuna-Eesti koondtulemusega, kuid Tartu puhul ollakse kõige kriitilisemad otsuste põhjendamisega (pigem või üldse polnud rahul 36% vastajatest).

Joonis 27: Nõustumine toetusmeetmeid puudutavate väidetega

Tööalane läbipõlemine

Uuringus küsiti, kas vastajad on isiklikult viimase kahe aasta jooksul kogenud tööalast läbipõlemist (joonis 28). Maailma terviseorganisatsioon WHO kirjeldab läbipõlemist, kui sündroomi, mis tekib kroonilise tööga seotud stressi tagajärjel, mida ei ole edukalt maandatud. Läbipõlemist kirjeldatakse kolme dimensiooni kaudu: kurnatus (inimene tunneb end emotsionaalselt tühjana, ei saa enam tööga hakkama, on pidevalt väsinud, tunnetab energiapuudust), võõrdumine (pettumine oma töös, pidades seda enesele laastavaks), vähenenud töö- ja tegutsemisvõime, mis põhjustavad raskusi keskendumises ja toovad kaasa loomingulisuse puudumise. (peaasi.ee)

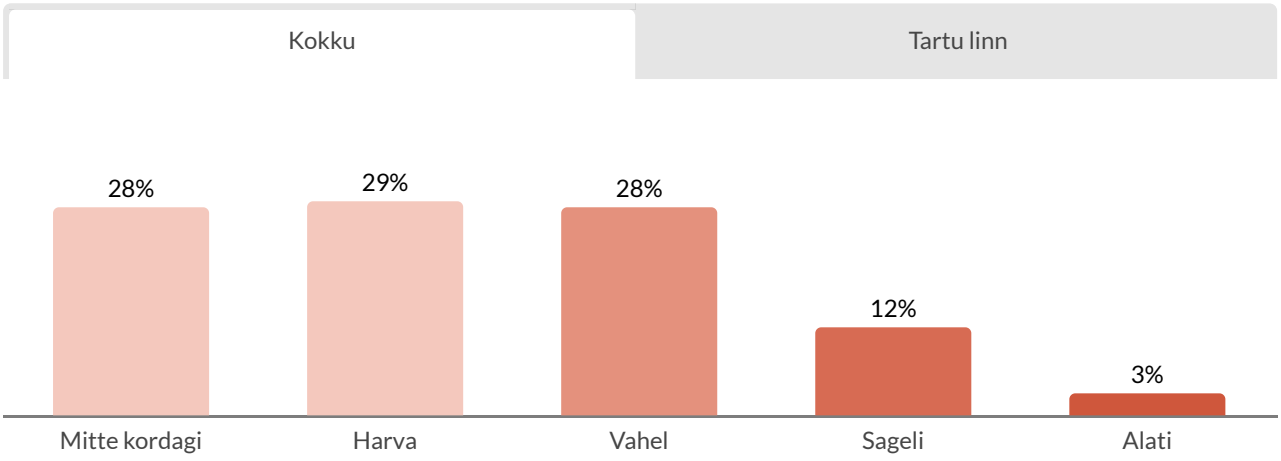
46% kõikidest vastajatest on viimase kahe aasta jooksul kogenud tööalast läbipõlemist, Tartu linnas on vastav näitaja koguni 54%. Mehed on kogenud tööalast läbipõlemist rohkem kui naised, täiskoormusega kultuurivaldkonnas hõivatud oluliselt rohkem kui osalise koormusega hõivatud (52% vs 40%). Oma tegevuse eest tasu saavad inimesed rohkem kui tasustamata inimesed (48% vs 41%). Maakonniti on vastustes suured erinevused. Oluliselt vähem on tööalast läbipõlemist kogenud Jõgevamaa, Valgamaa ja Tartumaa (ilma Tartu linnata) vastajad, Põlvamaal ja Võrumaal on vastavad näitajad oluliselt suuremad. Enim on läbipõlemist kogenud Tartu ja Viljandi linna vastajad.

Joonis 28: Tööalase läbipõlemise kogemus viimase kahe aasta jooksul valitud vastajagruppides

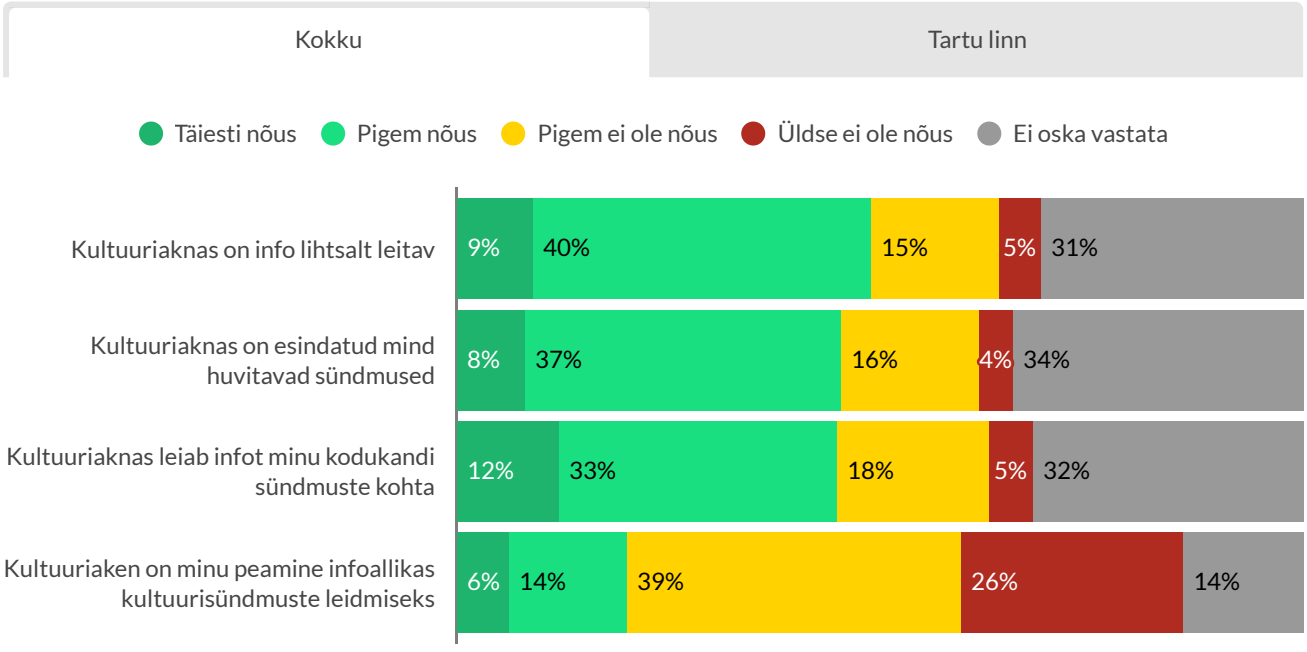
5. Hinnang kultuurialasele infole ja teadmistele

Alljärgnev küsimusteplokk puudutab Kultuuriakna (kultuuriaken.tartu.ee) kasutatavust. Esmalt uuriti, kui tihti on uuringus osalejad viimase aasta jooksul Kultuuriakent kasutanud kultuurisündmuste kohta info otsimiseks (joonis 29). Mitte kordagi pole viimase aasta jooksul Kultuuriakent kasutanud 28% vastajatest. Kui siia lisada ka harva kasutajad, siis 57% vastajatest ei kasuta Kultuuriakent üldse või teeb seda väga harva. Sagedasi kasutajaid (sh need, kes kasutavad alati info otsimiseks Kultuuriakent) on kokku 15%. Tartu linnas on kasutajaid pisut rohkem. Harva või mitte kordagi kasutajate osakaal on 51%, sageli ja alati kasutajate osakaal kokku on 22%.

Joonis 29: Kui tihti on vastajad kasutanud Kultuuriakent viimase aasta jooksul

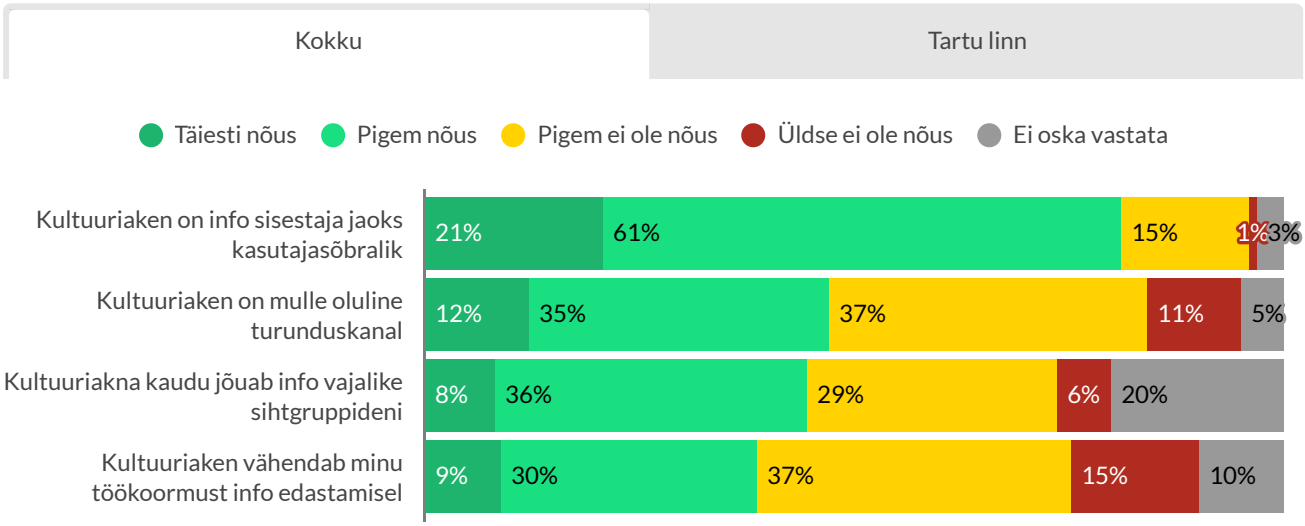
Samuti küsiti vastajatelt hinnanguid Kultuuriakna kohta (joonis 30). Vaid ligi viiendikule vastajatest on Kultuuriaken peamiseks infoallikaks kultuurisündmuste leidmisel. Tartu linna vastajad hindavad info olemasolu kodukandis toimuvate sündmuste osas paremaks kui ülejäänud piirkondades.

Joonis 30: Hinnangud Kultuuriaknale

Viimase kahe aasta jooksul on ise kultuurikorraldajana Kultuuriaknasse infot sisestanud 32% vastajatest (n=246), sh korduvalt 14% ja harva 18%. Tartu linnas on Kultuuriaknasse info sisestajate osakaal suurem, seda on teinud 41% vastajatest (19% harva ja 22% korduvalt). Nende vastajate käest, kes on ise Kultuuriaknasse infot sisestanud, küsiti hinnanguid kasutajakogemuse kohta (joonis 31).

Üldiselt peetakse Kultuuriakent info sisestaja jaoks kasutajasõbralikuks (väitega nõustus täielikult või osaliselt üle 82% vastajatest), samas on selge, et Kultuuriaken ei ole ainsaks kanaliks sihtgruppideni jõudmisel, paljude jaoks ka mitte kõige olulisemaks turunduskanaliks. See omakorda tähendab, et paljude kultuurikorraldajate jaoks ei vähenda Kultuuriaken nende töökoormust info edastamisel.

Joonis 31: Hinnangud Kultuuriakna kasutuskogemusele

Vastajatel oli võimalik teha ka vabas vormis ettepanekuid Kultuuriakna edasiseks arendamiseks. Ettepanekud puudutasid kokkuvõtvalt järgmisi teemasid:

- Platvorm peaks kajastama kõiki kultuurisündmusi, sealhulgas alternatiivkultuuri ja väiksemaid asutusi.
- Paljud sündmused jõuavad ainult Facebooki. Kultuuriaken peaks integreeruma teiste platvormidega (nt Piletilevi, Piletitasku, Facebook), samuti liidestused teiste portaalidega (Puhka Eestis, Peipsimaa jt).
- Puudus on maakondlikust ja kohalikust nähtavusest, samuti peaks sündmused olema eristatavad pikemaajaliste ja ühekordsete järgi (nt näitused vs kontserdid).
- Lihtsam ja selgem disain, praegune kasutajakogemus on keeruline (sh otsingufunktsioon, väike tekstitöötlusaken, visuaalne müra).
- Mobiiliversioon on küll paranenud, kuid vajab jätkuvalt arendust.
- Selgemalt tuleks välja tuua tänased sündmused avalehel.
- Soovitakse valdkondade, kuupäevade, asukohtade ja sündmusetüübi järgi paremat filtreerimist.
- Salvestatavad otsingueelistused ja võimalus jagada filtreeritud tulemusi linkidena.
- Täpsem märksõnade töötlus, otsing ei leia alati tulemusi käändevormide või pealkirjavälise teksti alusel.
- Võimalus sisestada sündmusi Exceli kaudu.
- Korraga mitme keele tugi (sh saksa, prantsuse), automaatne tõlge sündmuse infole.
- Profiilikontod asutustele ja volitamise võimalus.
- Piltide/formaatide standardiseerimine.
- Ürituste sisestamine ka ilma kujundusmaterjalita.
- Automaatne täitmine ja dubleerimise vähendamine korduvate sündmuste puhul.
- Tagasiside sisestajale, teavitused kinnitamisest ja statistika (nt klikid).
- E-kirjad ja meeldetuletused, võimalus sündmusi lisada oma kalendrisse, tellida meeldetuletusi ja isikupärastatud uudiskirju.
- Video ja hübriidürituste tugi.
- Tuntakse vajadust ühtse Eesti kultuuriportaali järele, mis ühendaks olemasolevad süsteemid.

Koolitus- ja arendusvõimalused

Uuringus osalejatel paluti nimetada teemasid või valdkondi, milles soovitakse koolitamist või nõustamist. Kokkuvõttes soovivad Lõuna-Eesti kultuurivaldkonnas tegutsejad oskuste ja teadmiste arendamist järgmistel teemadel:

1. Turundus ja kommunikatsioon
- Sotsiaalmeedia kasutamine (Facebook, Instagram, reklaamide sihtimine, kanalite spetsiifika)
- Veebiturundus, SEO, bränding
- Reklaamide ja visuaalide kujundamine (nt Canva)
- Pressiteadete koostamine, meediaga suhtlemine
- Välis- ja rahvusvaheline turundus
- Turundamine piiratud eelarvega

2. Rahastus ja projektijuhtimine
- Projektitaotluste koostamine (sh Euroopa Liit, Kultuurkapital, Tartu linn jne)
- Rahastusvõimaluste leidmine
- Eelarvestamine ja finantsjuhtimine
- Mentorprogrammide ja tugistruktuuride vajadus

3. Digioskused ja tehnoloogia
- Graafiline disain
- Veebilehe ja sisu loomine
- Tehniline produktsioon (valgus, heli, video, livestreaming)
- Tehisintellekti kasutamine (nt AI videod, ChatGPT)
- Digiturvalisus ja platvormide haldamine

4. Kultuurikorralduse praktilised oskused
- Ürituste korraldamine nullist aruandeni
- Kaasamine, vabatahtlike juhtimine, koostöövõrgustike loomine
- Erivajadustega külastajate vajadustega arvestamine
- Ligipääsetavus ja keskkonnahoid üritustel
- Sündmuste strateegiline planeerimine ja mõju hindamine
- Pärimuskultuur, rahvatants, rahvamuusika, rahvarõivad
- Muusika, teatrikunst, visuaalkunst, kuraatoritöö, näitlejameisterlikkus
- Tegevused eri sihtgruppidele (noored, seeniorid, erivajadustega inimesed)

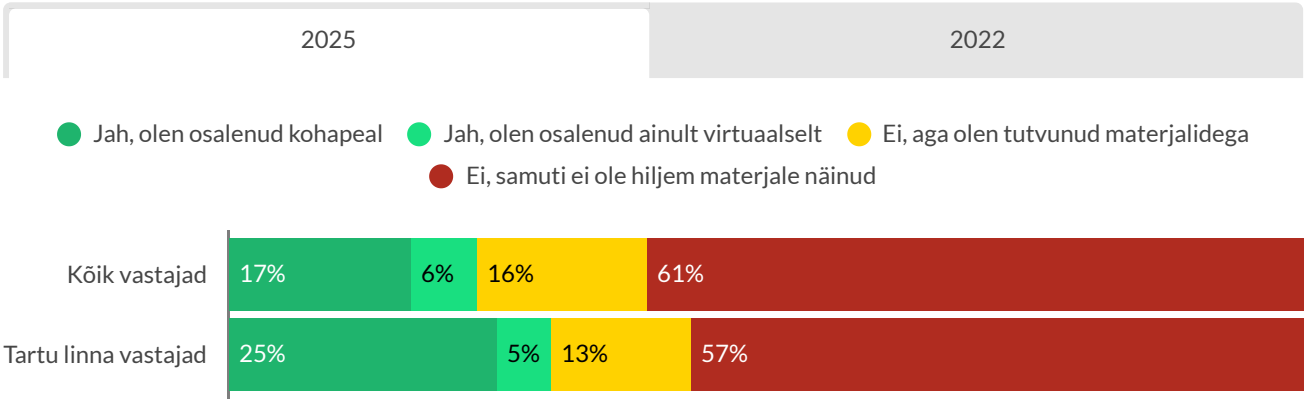
5. Organisatsiooniarendus
- Meeskonnatöö ja motiveerimine
- Delegeerimine, rollijaotus, koostöö kogukonnaga
- Vaimse tervise hoidmine, läbipõlemise ennetamine
- Võrgustike loomine ja kogemuste jagamine kohalike kolleegidega
- Vajadus kogenud praktikute juhendamise järele, eriti alustajatele või teistest valdkondadest tulnud inimestele.

Kultuurikompass

Kõikidest vastajatest on ainult 23% osalenud mõnel Kultuurikompassi üritusel, sh nii füüsiliselt kohapeal või virtuaalselt (joonis 32). Veel 16% on selliseid vastajaid, kes küll pole ühelgi Kultuurikompassil osalenud, kuid on hiljem tutvunud materjalidega. 61% vastajatest ei oma aga mitte mingisugust kokkupuudet Kultuurikompassiga.

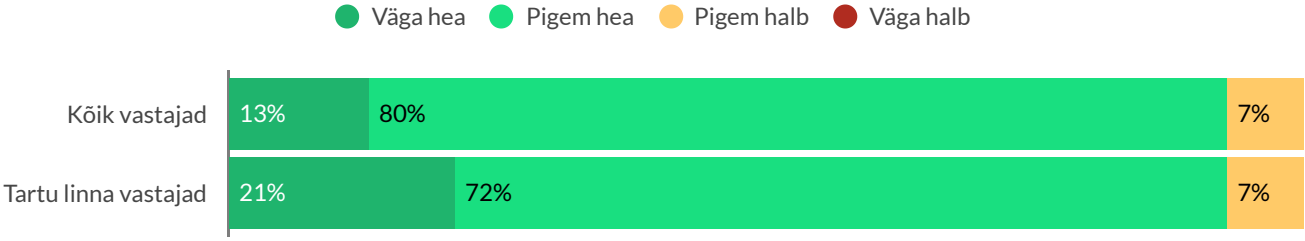
Tartu linnas on osalusprotsendid kõrgemad, 30% vastajatest on osalenud Kultuurikompassil füüsiliselt või virtuaalselt. Üldse ei oma sündmusega kokkupuudet 57% vastajatest.

Võrdluseks, 2022. aastal oli 34% vastajatest osalenud mõnel Kultuurikompassi üritusel, 49% ei omanud aga mingisugust kokkupuudet antud sündmusega. Tartu linnas olid vastavad näitajad eelmises uuringus 46% osalejaid ning 42% kokkupuudet mitte omanud.

Joonis 32: Kokkupuude Kultuurikompassi sündmustega

Füüsiliselt või virtuaalselt Kultuurikompassil osalenutelt küsiti hinnagut saadud kogemusele (joonis 33). Valdav enamus vastajatest andis Kultuurikompassile väga või pigem hea hinnangu.

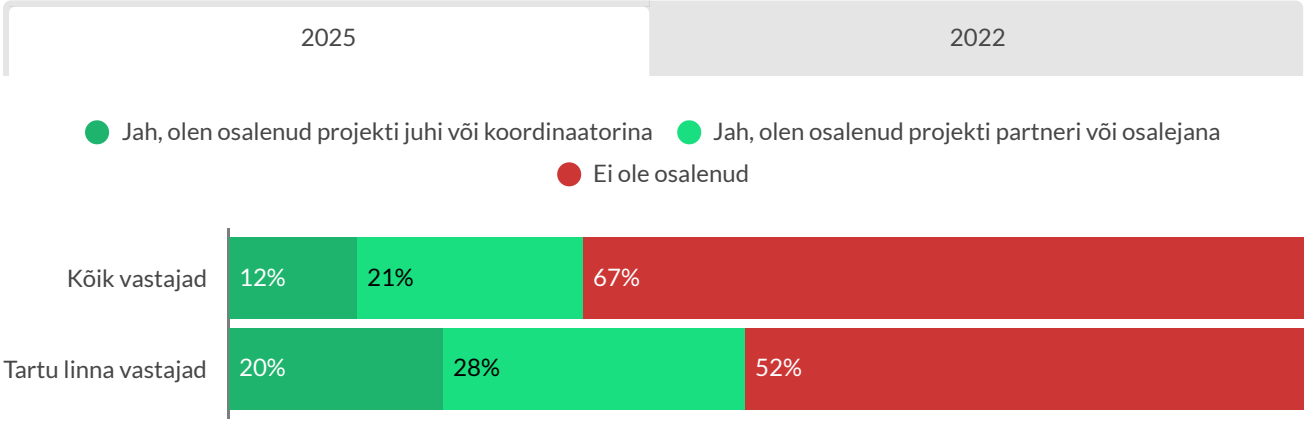

Joonis 33: Kokkupuude Kultuurikompassi sündmustega

6. Rahvusvaheline koostöö

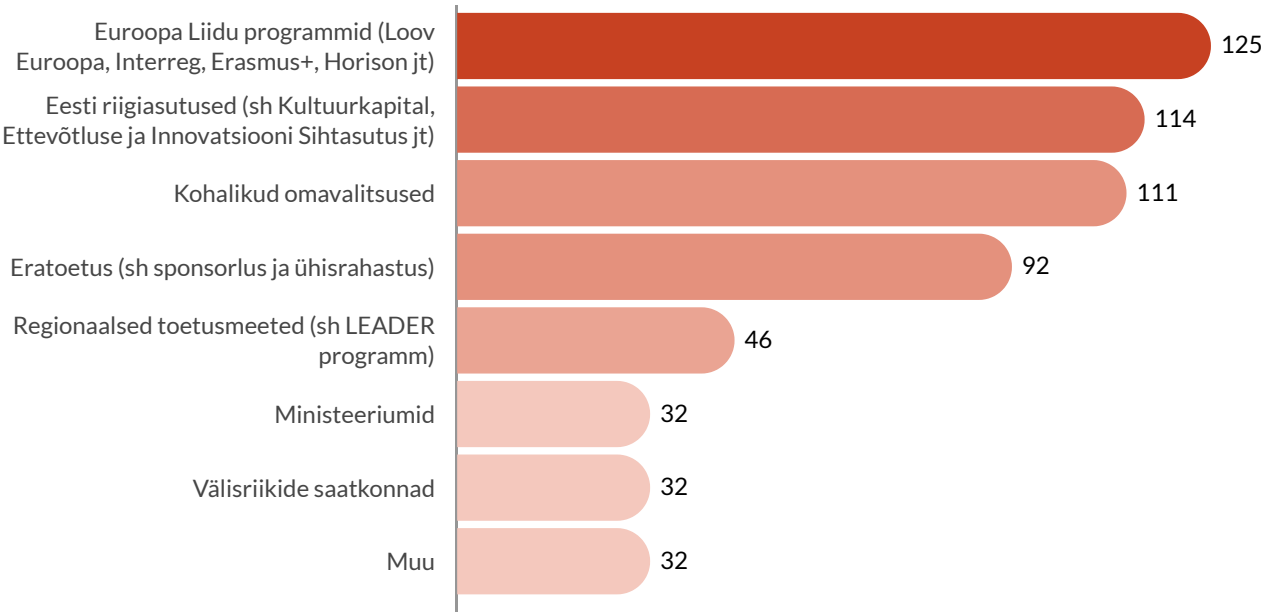
Alljärgnev küsimusteplokk puudutab rahvusvahelist mõõdet, osalemist piiriülestes võrgustikes ning projektides. 21% vastajatest (n=162) kuulub mõnda rahvusvahelisse organisatsiooni või võrgustikku (see sisaldab nii individuaalset liikmelisust kui ka oma asutuse või organisatsiooni esindamist), 79% ei kuulu ühtegi rahvusvahelisse organisatsiooni ega võrgustikku (n=620). 2022. a kuulus 17% vastajatest mõnda rahvusvahelisse võrgustikku. Tartu linnas on rahvusvahelistesse organisatsioonidesse või võrgustikesse kuuluvate vastajate osakaal oluliselt kõrgem ehk 37% (n=85). 2022. a oli vastav näitaja 29%, seega on tõus üle 8 protsendipunkti.

Viimase viie aasta jooksul on 33% vastanutest osalenud mõne rahvusvahelise projekti elluviimisel (joonis 34). Seejuures 12% (n=96) vastajatest on olnud rahvusvahelise projekti juhi või koordinaatori rollis. Tartu linnas on rahvusvahelistes projektides osalemise kogemus 48% vastajatest (n=110), kusjuures 20% (n=46) on seda teinud projekti juhi või koordinaatori rollis.

Joonis 34: Osalemine rahvusvahelistes projektides

Rahvusvaheliste projektide elluviimise finantseerimiseks kasutatakse peamiselt alljärgnevaid allikaid (joonis 35):

Joonis 35: Rahvusvaheliste projektide peamised rahastusallikad

Muude allikate puhul mainiti Põhjamaade Ministrite Nõukogu Eesti esindust, Sihtasutus Tartu 2024, välispartnereid (kes kutsuvad Eesti osalejaid projektiga liituma), omafinantseeringut (asutuse või organisatsiooni enda panust, tulusid piletimüügist või osalustasudest) ning muid välisriikide programme.

Uuringus paluti välja tuua peamised takistused rahvusvahelise koostöö arendamisel. Kokkuvõttes võib peamiste väljakutsetena tuua järgmisi punkte:

1. Ressursipuudus

- Ajapuudus, kuna rahvusvaheline koostöö on ajamahukas ja ei mahu sageli põhitöö kõrvale.
- Rahaliste vahendite puudus, sh omafinantseeringuks, rahastus tuleb sageli alles pärast tegevust.
- Tööjõu ja meeskonna nappus, kes tegeleks projektidega (nt kirjutamine, admin, aruandlus).
- Tasustamata lisatöö, rahvusvaheline koostöö jääb sageli vabatahtliku tegevuseks.

2. Keele- ja kultuuribarjäär

- Ebapiisav inglise keele oskus (eriti vanemates vanusegruppides).
- Kartus suhtlemise ja esinemise ees teises keeles.
- Teiste riikide partnerite erinevad töökultuurid ja suhtlusstiilid.
- Vähene kogemus ja teadlikkus multikultuurses keskkonnas töötamisest.

3. Bürokraatia ja süsteemi keerukus

- Liigne paberimajandus ja keerulised taotlusprotsessid.
- Projektide aruandlus ja taotlused ebaproportsionaalselt ajakulukad võrreldes saadava rahastusega.
- Hilised rahastusotsused raskendavad planeerimist.
- Erinevad regulatsioonid ja õiguslikud takistused eri riikide vahel.

4. Kontaktide ja info puudus

- Puuduvad rahvusvahelised partnerid või kontaktid.
- Ei teata, kust alustada või kuhu pöörduda.
- Pole ligipääsu rahvusvahelistele võrgustikele või neid peetakse suletuks.
- Vähene teavitustöö koostöövõimalustest.

5. Motivatsioonipuudus

- Huvi või motivatsiooni puudus, keskendutakse pigem kohalikule tasandile.
- Kartus ebaõnnestuda või mitte vastata ootustele.
- Väsimus ja läbipõlemine varasemate kogemuste tõttu.
- Tunne, et väikese tegijana ei ole neil kohta rahvusvahelises koostöös.

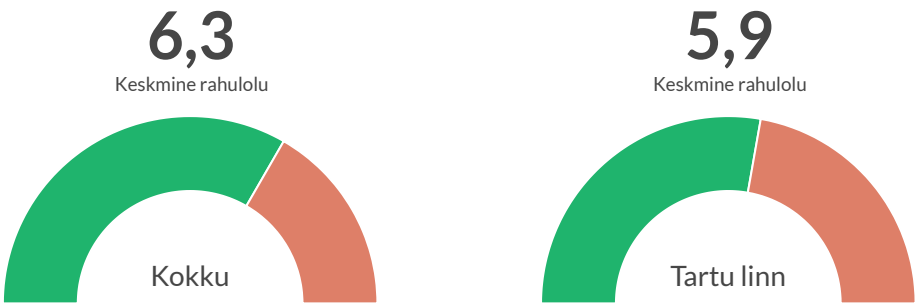
6. Väline kontekst

- Sõjalised ja geopoliitilised pinged (nt Venemaa–Ukraina sõda).
- COVID-19 tagajärjed (reisipiirangud, usalduse langus).

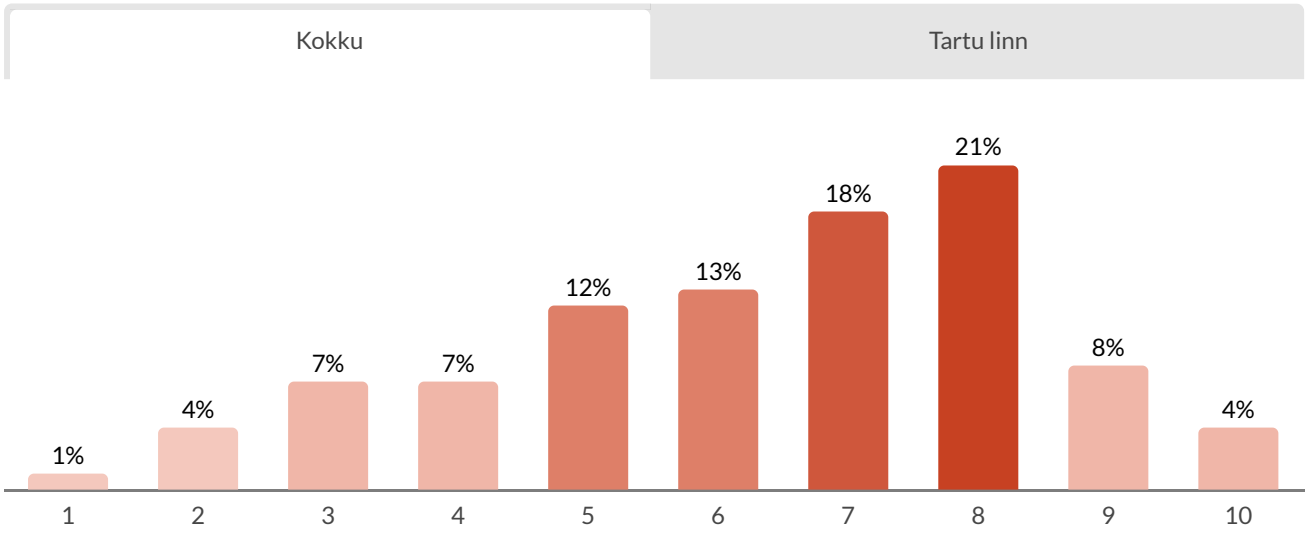
7. Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024

Uuringus küsiti kultuurivaldkonnas tegutsejate tagasisidet lõppenud Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 programmile ja protsessile, samuti hinnanguid kultuuripealinna-aasta mõjudele. Suurem osa vastajatest said otseselt või kaudselt osa kultuuripealinna tegevustest. 41% osales Tartu 2024 tegevustes korraldaja või projektis osalejana, 57% aga pealtvaataja, külastaja või muul viisil osasaajana. 21% ei osalenud enda sõnul üheski Tartu 2024 tegevuses. Tartu linna vastajate puhul osales korraldajana või osalejana veelgi suurem osa vastajatest ehk 47%, sündmustest sai osa 62% vastajatest. 19% ei saanud mingil kujul osa kultuuripealinna tegevustest.

Vastajatel paluti anda üldhinnang kultuuripealinna elluviimisel 10-punktilisel skaalal (joonis 36 ja joonis 37). Keskmine hinnang kõikide vastajate osas oli 6,3, kusjuures Tartu linna vastajate puhul oli keskmine hinne madalam ehk 5,9.

Joonis 36: Keskmine rahulolu Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 elluviimisega

Joonis 37: Keskmine rahulolu Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 elluviimisega, punktide jaotus

Vastajatel oli vabas vormis võimalik kommenteerida eelpool antud hinnangut. Kokkuvõte tehtud kommentaaridest:

Positiivsed hinnangud

- Sündmuste rohkus ja mitmekesisus. Paljud kiitsid programmi mitmekesisust, tegevusi leidus erinevatele vanusegruppidele ja huvidele kogu Lõuna-Eestis.
- Rahvusvaheline nähtavus. Tartu ja Lõuna-Eesti said rohkem tähelepanu Euroopas, loodi uusi koostöösuhteid.
- Kultuuriline mitmekesisus ja eksperimentaalsus. Mitmetes vastustes mainiti uusi ja huvitavaid kunstivorme, loomevabadust ning vormilisi katsetusi.

- Kogukondade ja noorte kaasamine. Noorte kultuurikorraldajate areng ja väiksemate kogukondade aktiivsus said mõnes piirkonnas hoo sisse.
- Keskkonnahoid ja jätkusuutlikkuse fookus: Mõned kiitsid keskkonnasõbralikke algatusi ja korraldusstandardeid.

Peamised etteheited

- Fookuse ja identiteedi hägustumine. Programm oli osade vastajate hinnangul killustunud, puudus selge kontseptuaalne telg.
- Tartu identiteet jäi tagaplaanile, palju sündmusi ei tundunud kohalikku kultuuri esindavat. Liigne rõhk meelelahutusel ja välisesinejatel, vähe toetust Tartu ja Lõuna-Eesti pärimuskultuurile.
- Puudus "wow-efekt" – midagi tõeliselt uut või raputavat ei sündinud.
- Ebapiisav ja ebaühtlane kommunikatsioon, info ei jõudnud õigel ajal sihtgruppideni, eriti väljaspool Tartut.
- Keeruline ja bürokraatlik kaasamisprotsess, näiteks taotlemise ja lepingutega seotud keerukus ja ülereguleeritus.
- Paljud kohalikud tegijad ei tundnud end kaasatuna, eriti väiksemad KOVid ja traditsioonilised kultuurikandjad.
- Kriitika rahakasutuse ja prioriteetide osas – eelistati suuri massiüritusi väikeste ja sisukate algatuste asemel. Kohalikele loomeinimestele ja organisatsioonidele ei jätkunud tuge ega õiglast tasu.
- Paljud sündmused ei kõnetanud laiemat publikut, need olid suunatud liiga kitsale sihtrühmale.
- Kaheldi sündmuste jätkusuutlikkuses, palju oli ühekordseid, suure kulu, ent lühikese mõjuga ettevõtmisi.
- Mõned vastajad tundsid, et teatud ideoloogilised teemad olid liialt domineerivad, samas kui rahvuslik või kohalik kultuur jäi tahaplaanile.

Osalejatel paluti täiendavalt hinnata kultuuripealinna mõjusid nii kohalikule omavalitsusele ja regioonile kui ka vastajatele isiklikult (joonis 38). Kõikide vastanute koondhinnangu põhjal võib järeldada, et enim olid kultuuritegijad rahul kultuuripealinna programmi mitmekülgsusega (täiesti või pigem nõus oli väitega 76% vastajatest), info kättesaadavusega (74%) ning programmi kvaliteediga (69%).

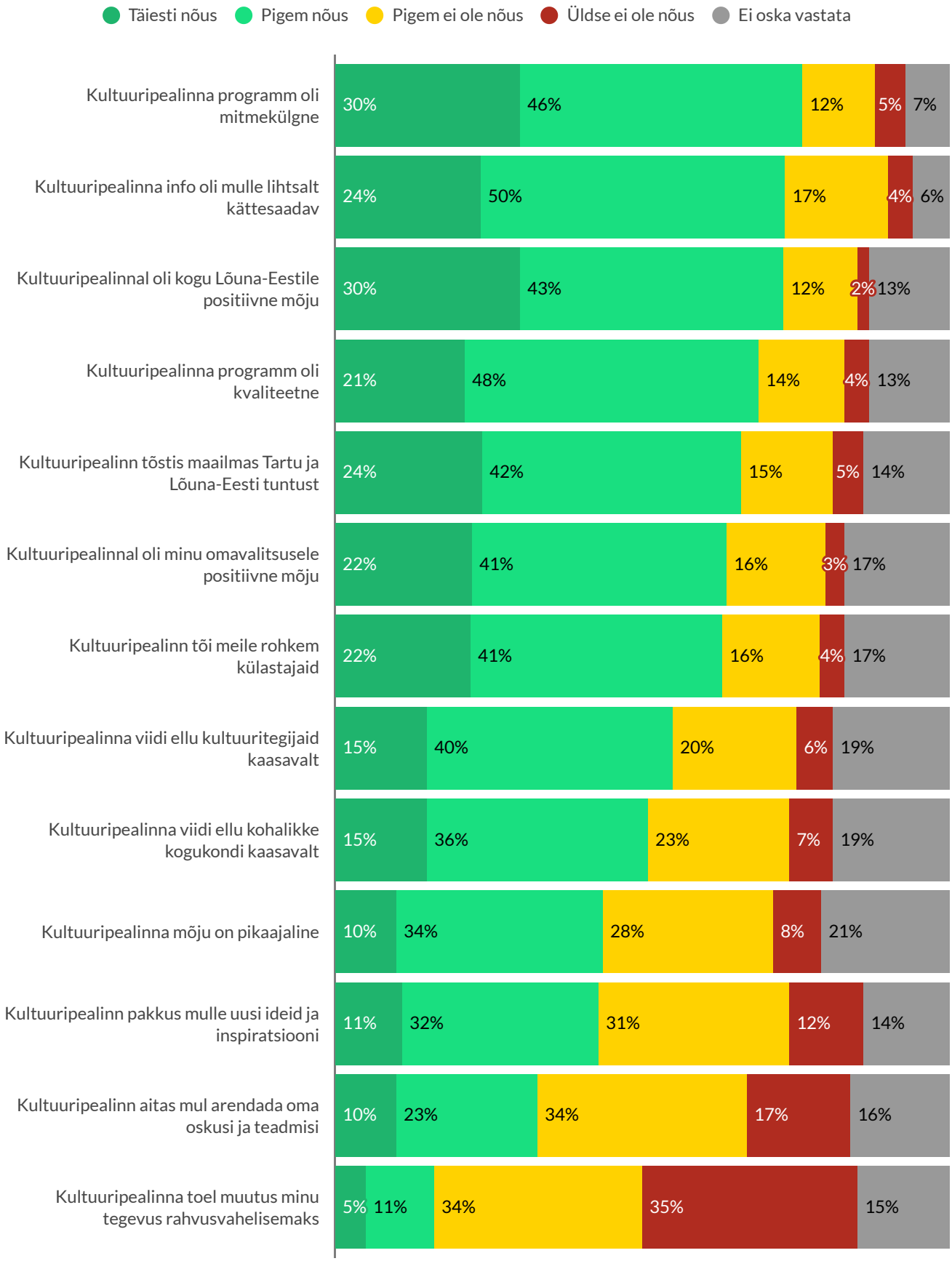
73% vastajate hinnangul oli kultuuripealinnal kogu Lõuna-Eestile positiivne mõju. 66% vastajad nõustusid väitega, et kultuuripealinn tõstis maailmas Tartu ja Lõuna-Eesti tuntust. 64% leidsid, et kultuuripealinnal oli nende kohalikule omavalitsusele positiivne mõju, ning 63% hinnangul tõi kultuuripealinn neile rohkem külastajaid.

Kaasamine kultuuripealinna korraldusse pälvis pisut vähem rahulolevaid hinnanguid. 55% vastajatest leidsid, et kultuuripealinna viidi ellu kultuuritegijaid kaasavalt, 55% leidsid, et kultuuripealinna viidi ellu kohalikke kogukondi kaasavalt. Vaid 44% vastajate hinnangul on kultuuripealinna mõju pikaajaline.

Kolme küsimuse puhul oli mittenõustujaid absoluutarvudes rohkem kui nõustujaid (jättes kõrvale need, kes valisid "ei oska vastata"). Enamus vastajate hinnangul ei pakkunud kultuuripealinn neile uusi ideid ega inspiratsiooni (nõustujaid oli 43%), ei aidanud neil arendada oma oskusi ja teadmisi (33%) ning ei muutnud nende tegevust rahvusvahelisemaks (16%).

Võrreldes kõikide vastajate hinnanguga, hindasid Tartu linna vastajad positiivsemalt kultuuripealinna mõju omavalitsusele (72%) ning mõju täiendavate külastajate toomisele (66%). Vaid 19% Tartu linna vastajatest leidis, et nende tegevus muutus kultuuripealinna toel rahvusvahelisemaks.

Kokku | Tartu linn

Joonis 38: Hinnangud kultuuripealinna eri aspektidele

Vastajatel oli võimalus teha ettepanekuid, millised võiksid olla kultuuripealinna jätkutegevused järgmistel aastatel. Kokkuvõte tehtud ettepanekutest:

1. Koostöövõrgustike säilitamine ja tugevdamine
- Säilitada tekkinud võrgustikud kohalike ja rahvusvaheliste partnerite vahel.
- Arendada Tartu ja Lõuna-Eesti kultuurikandjate koostööd.
- Noorte ja kogukondade kaasamine.
- Luua keskne infokeskus kultuurikorraldajatele.
- Filmitegijate ja kunstiresidentuuride ligimeelitamine Tartusse.
- Rahvusvaheliste kultuuripealinnade vaheline koostöö ja vahetusprogrammid.

2. Jätkusuutlikkus ja professionaalne areng
- Koolituste ja arendusprogrammide jätkamine, sh Kultuurikompassi korraldamine.
- Panustada kohalike korraldajate ja loovisikute jätkusuutlikkusse, mitte ainult projektipõhisesse rahastamisse.
- Konverents, mis hõlmaks nii kunsti, kirjandust, muusika kui ka filmi teemasid.
- Huvihariduse võimaluste oluline laiendamine.

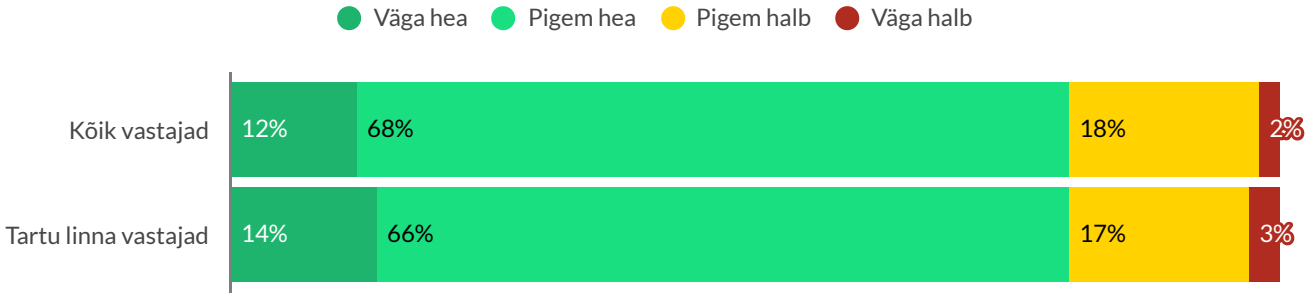
3. Fookus kohalikule identiteedile
- Keskenduda rohkem Tartu ja Lõuna-Eesti kultuuri esiletõstmisele.
- Tugevdada rahvuskultuuri ja juurtega seotud tegevusi.
- Soodustada kogukonnakeskseid ja kvaliteetseid üritusi.
- Rohkem kohalikku, vähem väljast sisse toodud kultuuri.
- Linnaosade ja maapiirkondade kultuuritegevuste toetamine.
- Tänavakultuuri ja -kunsti toetusprogramm.
- Maapiirkondade sündmuste jätkutoetus.
- Seos raamatuaastaga ning tihedam koostöö raamatukogudega.

4. Jätkuv kultuuritaristu arendamine ja rahastuse suurendamine
- Investeerida püsivatesse väärtustesse (nt taristu, platvormid, traditsioonid).
- Rahastus kultuuriprogrammidele võiks olla oluliselt suurem kui enne 2024.

8. Keskkonnahoidlik ja ligipääsetav kultuurikorraldus

Keskkonnahoidlikkus

Uuring palus vastajatel hinnata oma keskkonnateadlikkust (joonis 39). Suurem osa vastajatest hindas oma keskkonnateadlikkust väga heaks või pigem heaks, nii Lõuna-Eestis kokku kui ka Tartu linnas oli vastav näitaja 80%.

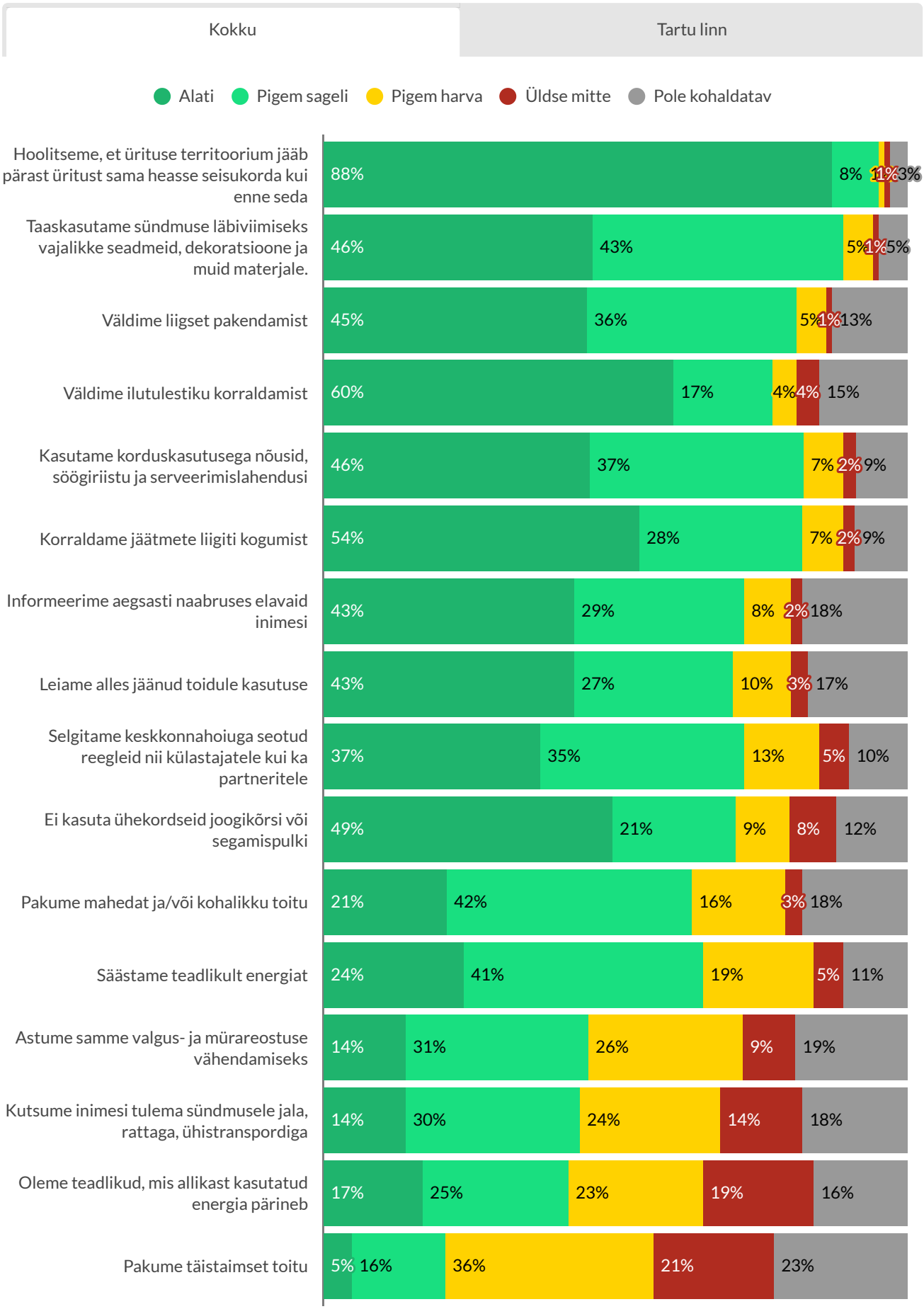
Joonis 39: Hinnang oma keskkonnateadlikkusele

Järgnevalt uuriti nendelt vastajatelt, kes on viimase kolme aasta jooksul osalenud mõne kultuurisündmuse korraldamisel, millisel määral on nad rakendanud keskkonnahoidlikke praktikaid (joonis 40). Lõuna-Eestis kokku oli kultuurisündmuste korraldamisega kokku puutunud 74% (n=580) vastajatest, Tartu linnas oli vastav osakaal täpselt sama (n=170). Tulemused on esitatud põhimõtete rakendamise järjekorras (alati ja pigem sageli koondhindena), kusjuures arvestamata jäeti vastusevariant "pole kohaldatav".

Üldiselt võib nii Lõuna-Eesti koondtulemuse kui ka Tartu linna tulemuse põhjal väita, et kultuurikorraldajate enesehinnangu põhjal rakendavad nad keskkonnahoidlikke põhimõtteid väga suures ulatuses. Mõne üksiku erandiga hoolitsetakse alati, et ürituse territoorium jääks pärast üritust sama heasse seisukorda kui enne enne seda. Valdav osa sündmuste korraldajatest taaskasutavad materjale, väldivad liigset pakendamist, väldivad ilutulestiku korraldamist, kasutavad korduskasutusega söögiriistu, korraldavad jäätmete liigiti kogumist ning informeerivad aegsasti naabruses elavaid inimesi.

56% vastajatest (neist, kelle sündmusele on antud näitajad kohaldatavad) astuvad alati või pigem sageli samme müra- ja valgusreostuse, 54% kutsuvad inimesi tulema sündmusele jala, rattaga või ühistranspordiga ning 50% on teadlikud, mis allikast kasutatud energia pärineb. Kõige madalama hinde (ning ainsa, mille puhul "alati" ja "pigem sageli" koondtulemus jäi alla 50%) sai täistaimse toidu pakkumine (27%).

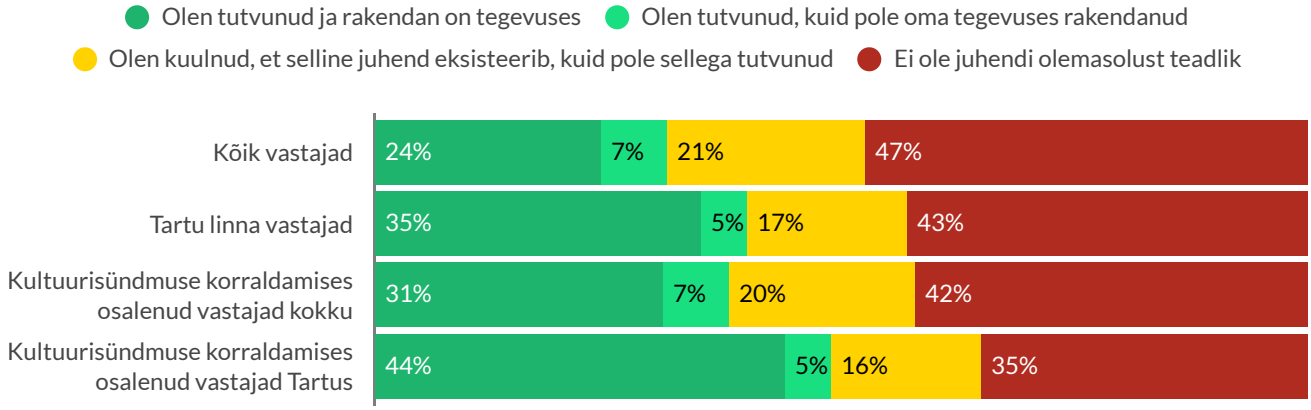
Tartu linna vastajate puhul tulemused olulisel määral ei erinenud, kuid peaaegu kõikides kategooriates oli Tartus tegutsevate kultuurikorraldajate hinnang keskkonnahoidlike praktikate rakendamisele kõrgem. Näiteks oli ka Tartu linnas kõige madalama hindega näitaja täistaimse toidu pakkumine, kuid sellelgi puhul pakuvad seda alati või pigem sageli 40% korraldajatest, kelle sündmuse puhul on toitlustuse pakkumine asjakohane.

Joonis 40: Keskkonnahoidlike praktikate rakendamine kultuurisündmuste korraldamisel

Tartu linn, SA Tartu 2024 ja Acento OÜ on koostanud juhendmaterjali keskkonnahoidlike sündmuste korraldamiseks. Uuringus selgus, et vaid pisut üle poolte kõikidest vastajatest (sh nii viimasel kolmel aastal kultuurisündmusi korraldanud inimestest kui ka vastavat kogemust mitte omavatest vastajatest) on juhendist vähemalt kuulnud (53%), veidi alla poolte pole juhendmaterjali olemasolust üldse teadlikud (47%) (joonis 41). Tartu linnas on juhendist mingil moel kuulnud 57% vastajatest. Võrreldes 2022. a uuringuga on nende vastajate osakaal, kes pole juhendi olemasolust teadlikud, kasvanud (kõikidest vastajatest polnud tollal juhendist teadlikud 41% ning Tartu linnas 31% vastajatest).

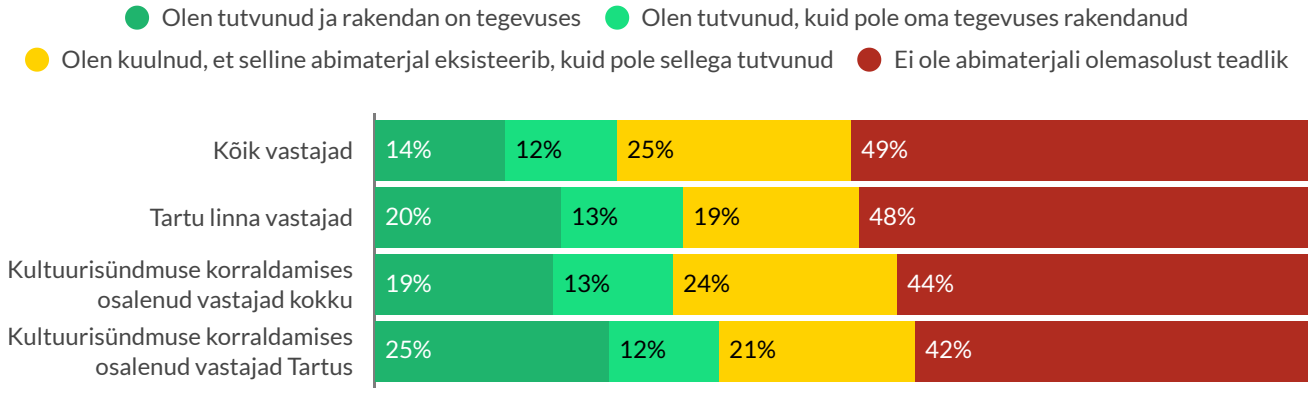
Juhendiga on tutvunud 31% vastanutest, Tartu linnas on vastav näitaja 40%. Oma tegevuses rakendab juhendit ligikaudu veerand ehk 24% vastanutest, Tartu linnas on vastav näitaja kõrgem ehk 35%. Nende inimeste hulgas, kes on viimase kolme aasta jooksul osalenud mõne kultuurisündmuse korraldamise juures, on vastavad näitajad mõnevõrra kõrgemad. Juhendist pole kuulnudki 42% kõikidest ning 35% Tartu linna vastajatest. Oma tegevuses rakendavad juhendit teadlikult 31% kõikidest ning 44% Tartu linna kultuurisündmusi korraldavatest vastajatest.

Joonis 41: Keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendmaterjali kasutamine

Ligipääsetavus

Tartu linn ja SA Tartu 2024 on koostanud abimaterjalid ligipääsetavate sündmuste korraldamiseks. Uuringus selgus, et pooled kõikidest vastajatest on abimaterjalist vähemalt kuulnud (51%), pooled aga pole selle olemasolust üldse teadlikud (49%) (joonis 42). Tartu linnas on osakaalud peaaegu samasugused, materjalist on mingil moel kuulnud 52% vastajatest. Materjaliga on tutvunud 26% vastanutest, Tartu linnas on vastav näitaja 33%. Oma tegevuses rakendab materjali vaid 14% vastanutest, Tartu linnas on vastav näitaja kõrgem ehk 20%. Nende inimeste hulgas, kes on viimase kolme aasta jooksul osalenud mõne kultuurisündmuse korraldamise juures, vastavad näitajad väga oluliselt ei erine. Materjalist pole kuulnudki 44% kõikidest ning 42% Tartu linna vastajatest. Oma tegevuses rakendavad materjali teadlikult 19% kõikidest ning 25% Tartu linna kultuurisündmusi korraldavatest vastajatest.

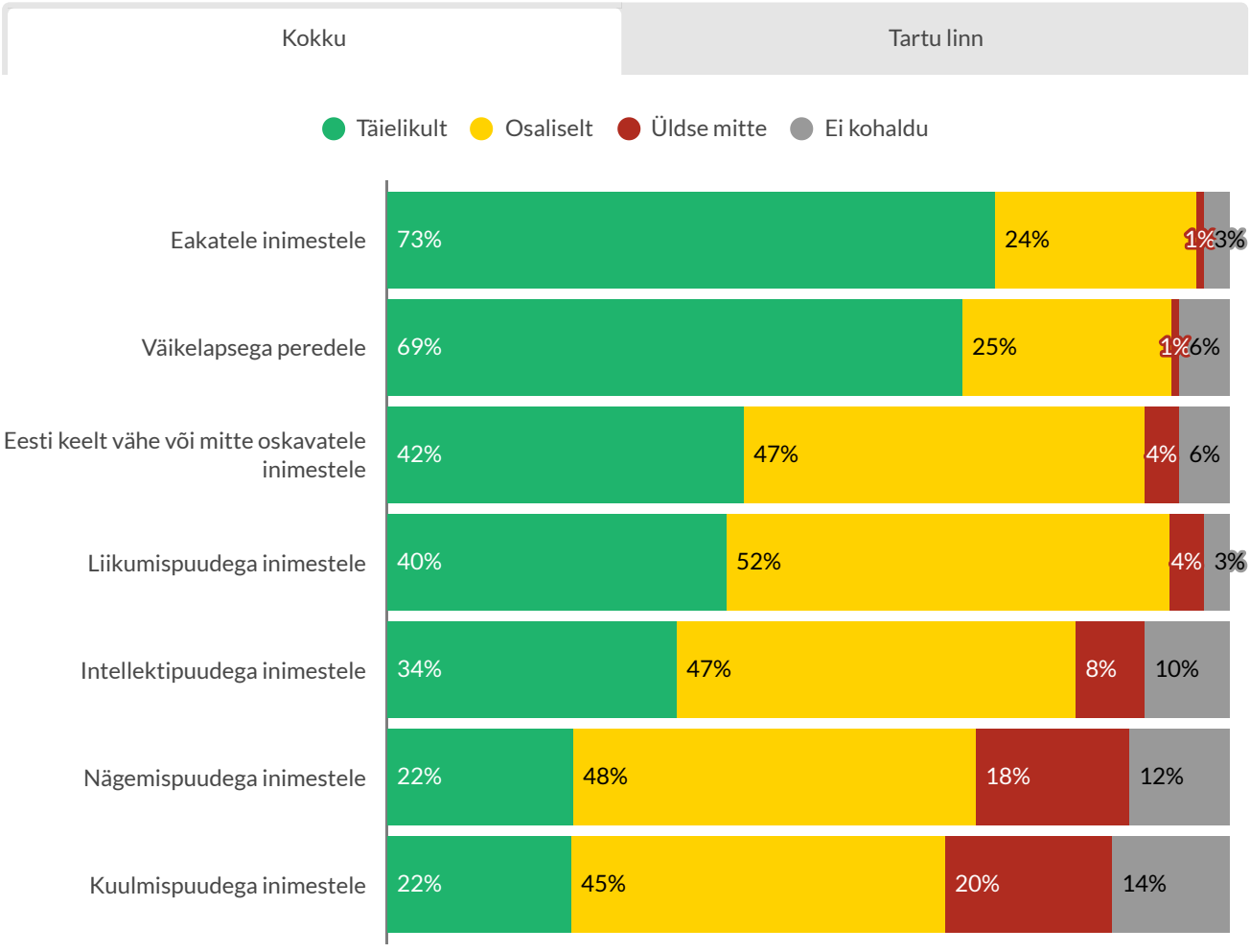

Joonis 42: Ligipääsetavate sündmuste korraldamise abimaterjali kasutamine

Uuring vaatles viimase kolme aasta jooksul mõne kultuurisündmuse korraldamises osalenud vastajate põhjal (n=580) sündmuste ligipääsetavust (joonis 43). Vastajate enesehinnangu põhjal on Tartus ja Lõuna-Eestis korraldatud kultuurisündmused ja -tegevused suures osas ligipääsetavad. Sihtgrupiti peetakse kõige ligipääsetavamaks sündmusi eakatele inimestele (täielikult 73% ning lisades sellele osaliselt 97%) ja väikelastega peredele (täielikult 69% ning lisades sellele osaliselt 94%).

Eesti keelt vähe või mitte oskavatele inimestele, liikumispuudega inimestele ja intellektipuudega inimestele on sündmuste ja tegevuste täieliku ligipääsetavuse osakaal madalam, kuid sedavõrd suurem osa pakuvad vähemalt osaliselt neile sihtgruppidele ligipääsu. Kõige vähem ligipääsetavad on sündmused ja tegevused nägemis- ja kuulmispuudega inimestele.

Tartu linna tulemused on põhimõtteliselt sarnased ülejäänud Lõuna-Eestile. Osakaalude mõistes on Tartu linnas toimuvad sündmused ja tegevused pisut vähem täielikult ligipääsetavad väikelapsega peredele ja eakatele inimestele, samal ajal rohkem ligipääsetavad eesti keelt vähe või mitte oskavatele inimestele.

Joonis 43: Kultuurisündmuste ja -tegevuste ligipääsetavus eri sihtgruppidele

Osalejatel oli võimalik kommenteerida keskkonnahoidlikkuse ja ligipääsetavuse põhimõtete rakendamist kultuurivaldkonnas, sh tuua häid näiteid, kirjeldada rakendamist takistavaid tegureid ning täpsustada, millist tuge täiendavalt vajatakse. Kommentaaridest kumab selgelt läbi polariseerumine. Ühelt poolt peetakse neid teemasid loomulikuks, millega tuleb veelgi rohkem tegeleda ning juurutada läbivalt kogu elukeskkonnas. Teisalt on hulgaliselt arvamusi, et tegemist on ebaolulise kõrvaltegevusega, pseudoteemaga, ideoloogiliselt laetud probleemiga ning kõik juhendid, materjalid, seadused ja nõuded ei aita probleeme lahendada, vaid tekitavad neid hoopis juurde. Kokkuvõte ettepanekutest:

1. Keskkonnahoidlikkus

Positiivsed tähelepanekud
- Teadlikkus on kasvanud, eriti Tartu 2024 toel.
- Väiksemad korraldajad on juba varem olnud säästlikud, resursside puudus on sundinud keskkonnateadlikkusele ("terve talupojamõistus").
- Korduvkasutatavad nõud, prügi sorteerimine, säästlik materjalikasutus jm on üha enam levinud.
- Osad organisatsioonid on loonud oma tegevuskavad ja juhendid.

Väljakutsed
- Kulud on suur takistus. Näiteks korduvkasutatavate nõude, topside ja logistikaga seotud kulud on korraldajatele liiga kõrged.
- Mõned juhendid või tegevused on näiliselt rohelised, aga praktikas keskkonnavaenulikud (näiteks on toodud väide, et nõude pesemine ja transportimine on kokku loodusvaenulikum tegevus, kui korduvkasutatavate nõude pakkumine).
- Tarbijate vastupanu, panditasu ja keerukas süsteem tekitab rahulolematust (nt RINGO).
- Juhendid on osaliselt teostamatud, ei saa mõjutada elektrienergia päritolu või sündmuspaiga praktikaid.
- Keskkonnahoidu suhtutakse kohati kahtlevalt, kui see tundub kunstlik või pealesurutud.

Soovitused
- Linnasisene korduvkasutatavate nõude ladu ja soodushinnad.
- Selgemad ja lihtsamad juhendid väiksematele korraldajatele.
- Rohkem praktilisi koolitusi ja kogemuslugusid.
- Teavitustöö tarbijatele, et muuta keskkonnateadlik käitumine lihtsamaks ja tavapärasemaks.
- Paljud vastajad rõhutasid, et kultuuri korraldamine peab jääma mõistlikuks, ilma ülemäärase bürokraatia ja maailmavaatelise surve alla sattumata.

2. Ligipääsetavus

Positiivsed arengud
- Teema on nähtavam ja üha rohkem kultuuriinimesi peab seda tähtsaks.
- Paljud rahvamajad ja väiksemad asutused on juba mõningaid tingimusi täitnud (nt invatualetid).
- Osa põhimõtteid rakendatakse loomulikult – nt vabatahtlike kasutamine saatjatena, selged sildid jne.

Takistavad tegurid
- Vanad hooned ja keskkonnast tulenevad piirangud ei võimalda ligipääsetavust hõlpsalt tagada.
- Eelarved ei kata tõlketeenuseid ega abivahendeid (nt viipekeelsed tõlked, spetsiaalne heli).
- Väiksemates kohtades puuduvad spetsialistid ja teadmised, kuidas erivajadustega arvestada.
- Mõnikord ei ole osalejaidki, kelle pärast teha kulutusi ligipääsetavusele, mis tekitab dilemma.

Soovitused
- Tugimeetmed ja lisarahastus ligipääsetavuse tagamiseks.
- Teavitustöö ja koolitused, eriti väiksemates keskustes.
- Lihtsad visuaalsed juhendid ja *checklist*'id.
- Vajadusel keskne ligipääsetavuse koordinaator või spetsialistide võrgustik.

9. Ettepanekud kultuurielu arendamiseks

Osalejatel oli võimalik pakkuda välja kuni kolm konkreetset ideed või ettepanekut, mida peaks lähiaastatel kultuurielu arendamiseks teie piirkonnas, kohalikus omavalitsuses või Lõuna-Eestis tervikuna kindlasti ära tegema. Kokku esitas oma ettepanekud või ideed 346 vastajat. Täielik nimekiri ettepanekutest edastatakse uuringu tellijale. Kokkuvõte tehtud ettepanekutest:

1. Kultuuri rahastamine ja kultuuritöötajate tasustamine
- Kultuuritöötajate palgad peavad olema konkurentsivõimelised ja tegijad väärtustatud.
- Vajalik on stabiilne ja piisav rahastus kultuurivaldkonnale (sh tegevustoetused, stipendiumid).
- Projektipõhisus vähendab jätkusuutlikkust, vajadus mitmeaastaste lepingute järele.
- Juhendajate ja kollektiivide toetamiseks võiks olla eraldi stipendiumid.

2. Kultuuritaristu arendamine
- Siuru valmisehitamine vajalikus mahus ja kvaliteedis ning selle kättesaadavaks tegemine kohalikele kultuuritegijatele.
- Kultuurikeskuste ja rahvamajade renoveerimine (sh heli- ja valguspark).
- Vajadus kaasaegsete ruumide järele (nt tantsurühmadele, alternatiivkultuuri viljelejatele).
- Oluliste kultuuriasutuste ja -hoonete (sh muuseumid, raamatukogud jm) renoveerimine ja uuendamine.
- Oluline on tagada transport kultuurisündmustele (bussiliiklus maapiirkondadest).
- Hoonete ligipääsetavuse võimaluste arendamine eri sihtgruppidele.
- Tartu Laululava võiks olla endiselt pildis suuremate kontsertide korralduskohana.

3. Sündmuste mitmekesistamine ja kvaliteet
- Rohkem sündmusi eakatele ja peredele (tasuta või taskukohase hinnaga).
- Pärimus- ja rahvakultuuri väärtustamine (laulupeod, pärimuspäevad, käsitöö).
- Uued ideed: jazzifestival, maailmamuusikafestival, kontserdid väiksemates paikades.
- Sündmuste hajutamine ajaliselt ja piirkonniti, kattuvuste ja dubleerimise vältimine.

4. Koostöö ja võrgustumine
- Kultuurikorraldajate võrgustiku loomine ja arendamine, kogemuste vahetamine.
- Piirkondadeülene koostöö (sh Lõuna-Eesti ülene turundus ja sündmuste planeerimine).
- Ühine sündmuste kalender ja info jagamine, Kultuuriakna kasutajamugavuse arendamine.

5. Noorte ja järelkasvu kaasamine
- Kultuuriharidus (koolidesse rahvatants, pärimuskultuur).
- Rohkem loomingulisi ja praktilisi töötube noortele.
- Noortele mõeldud loomeklubid, tantsu- ja muusikasündmused.

6. Kultuuri ligipääsetavus ja keskkonnasõbralikkus
- Üritused peavad olema kättesaadavad ka liikumispuudega inimestele.
- Pöörata tähelepanu keskkonnahoidlikele lahendustele.
- Kohalik info eakatele paberlehtedes ja plakatitel.

7. Kohalik identiteet ja pärand
- Lõuna-Eesti keelte ja kultuuri nähtavuse suurendamine (võru, seto, mulgi, tartu).
- Tuntud kohalikest isikutest mängufilmide loomine.
- Paikade tähistamine ja pärimuslugude kasutamine.

8. Kultuuri planeerimine ja juhtimine
- Vajadus Tartu kultuuristrateegia uuendamiseks ja arengukava koostamiseks.
- Professionaalsus kultuuri juhtimises igal tasandil.
- Avalik info rahakasutuse kohta (sh Tartu2024 kulud).

9. Kultuurielu rahvusvahelistumise ja kultuuriturismi arendamine

- Kultuurikorraldajate rahvusvaheliste kontaktide arendamine (sh residentuurid, vahetusprogrammid, koostöö projektid).
- Kultuurikorraldajate osalemise toetamine rahvusvahelistel festivalidel ja konverentsidel, nt mini-Tallinn Music Week Tartu-s või Lõuna-Eesti kultuuri showcase festival.
- 1–2 rahvusvahelise potentsiaaliga suursündmuse välja arendamine (nt Lõuna-Eesti maailmamuusika festival, regionaalne pärimuskultuuri biennaal).
- Olemasolevate festivalide toetamine rahvusvahelise haarde suunas, nt IDeeJazz, TubIN jt.
- UNESCO kirjanduslinna tihedam lõimimine Tartu kultuuriturismi pakkumisse (temaatilised jalutuskäigud, kirjanike majad, ekskursioonid).
- Lõuna-Eesti kultuuriturismi digitaalse platvormi loomine (kalender, reisipaketid, kohalike lugude ja sündmuste kaudu seotud paigad).
- Turismiettevõtjate, KOVide ja kultuuriasutuste kaasamine ühise brändi ja sõnumi arendusse.
- Külalistele mõeldud kultuuriteekonnad, sh rahvakultuuri-, kirjanduse- ja loodusmatkad koos kultuuriprogrammiga (koostöös kohvikute, majutusasutuste ja giididega).